Anul III. *Sept.-Oct. 1932.* *Nr. 21-22.*

PLAIURI HUNEDORENE

REVISTA ASOCIAȚIEI CORP. DIDACTIC PRIMAR DIN JUD. HUNEDOARA.
ORGAN DE CULTURĂ PROFESIONALĂ ȘI GENERALĂ

CUPRINSUL:

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PETROȘENI, STR. FILIPESCU No. 3.

Revista „Plaiuri Hunedorene" apare lunar sub conducerea unui comitet de redacţie compus din:

Sabin Jula — Simeria, preşedintele Asociaţiei învăţătorilor,
A. Constantinescu — Hunedoara, v.-preşedintele Asoc. înv.,
Ioan Ciora — membru în Comitetul Asociaţiei învăţătorilor,
Nicolae Creţu — Orăştie, membru în Comitetul Asoc. înv.,
I. Morţun — Simeria, secretarul Asociaţiei învăţătorilor,
Alexiu David — Petroşani, institutor.

Redacţia: **AL. DAVID.** — Administraţia: **GH. ITTU.**

COLABORATORII REVISTEI

Izabela Sandoveanu şi **Apostol Culea** — Bucureşti, **Olimpia Teodoru** — Lugoj, **Victoria Popagoga** — Hunedoara.

Constantin Sporea, Victor Solomon, Elena Sporea, I. Mihu, N. Sporea şi **Iosif Stanca** — Deva, **I. Măgură.**

C-tin Stan şi **Petre Petrescu** — Sibiu, **Vasile Lucaciu** — Petroşeni, **Marin Biciulescu** — Bucureşti, **P. Rusu** — Ţebea, **Alexiu David** — Petroşeni, **Sabin Jula** şi **I. Morţun** — Simeria, **Nicolae Creţu** — Orăştie, **A. Constantinescu** şi **Valeria Nemet** — Hunedoara, **Ioan Baciu** — Răcăştie, **Daniil Popescu** — Hăşdat, **Pavel Popescu** — Peştişul-Mic, **Pompeiu Hossu Longin** — Vulcan, **Sterian Ciucescu** — Ruda, **N. Roşca Greci, G. Mironescu** — Iaşi, **I. Bura, Pavel Lazăr** — Brad, **M. Butoi** — Luncoiul-de-sus, **G Enescu** — Piteşti şi **N Danielescu** — Deva, **Elisabeta Beisser** Ghelar, **Niculae Manea** — Curpeni. *M. Bogza, E. Dan, Veronica Oana, Gh. Ittu, P. D. Cristea, V. Popa, Veturia Mărginean, Emilia Ivaşcoiu, P. Şimoiu, Gh. Fotescu, D. I. Băgescu, Gh. Beuran, Ion C. Florea, I. Barna, O. Dubenschi, N. Manea, M. L. Ramses, V. I. Mareş, I. Mermezeu, I. Mânduc, I. Trifoiu, I. Brătulescu, T. Ittu, Hartwig Fr., Cornel Sântimbreanu.*

Manuscrisele se vor trimite direct redacţiei.

ABONAMENTUL: 100 LEI.

Abonamentele şi anul revistei se socoteşte după anii şcolari adecă de 1 SEPTEMVRIE la 1 IULIE.

Anul III. Sept.-Oct. 1932. Nr. 21-22.

PLAIURI HUNEDORENE

REVISTA ASOCIAȚIEI CORP. DIDACTIC PRIMAR DIN JUD. HUNEDOARA.
ORGAN DE CULTURĂ PROFESIONALĂ ȘI GENERALĂ.

IN ANUL AL 3-LEA

Intrăm cu revista noastră, în al 3-lea an de existență. Este numai un început modest dar socotind împrejurările și timpul în care s'a înfiripat, putem spune că este promițător. Și într'adevăr, spre cinstea tuturor colegilor din județ, nu s'au găsit decât 2 sau 3 înși care să refuze cu îndărătnicie primirea ei și prin urmare să se declare dușmani fățiș ai existenții ei. Și aceasta este un semn bun!

Când pantofarii, bărbierii, dulgherii, brutarii și toată lista profesiunilor libere, caută să-și aibă fiecare publicația lor specială profesională, când orbii cari au învățat carte, cetesc cu setea omului din deșert publicația lor specială pe care o au — îuvățătorimea unui județ ca al nostru să nu țină cu dârzenie la asigurarea existenții revistei sale proprii?

Când tiparul este pus aproape exclusiv în slujba răspândirii ideilor de tot felul și când prin acest mijloc minunat se răspândesc și atâtea idei vătămătoare nouă

și prestigiului nostru, să disprețuim acest mijloc excelent de difuziune și de propagandă? Când cei vechi cheltuiau averi fabuloase pentru tipărirea unei cărți, noi să ne precupețim micul și neînsemnatul obol, prin care ne asigurăm o publicație periodică?

In altă ordine de idei, orice instituție culturală caută ca să cuprindă în publicații periodice și dări de seamă dacă nu lunare, cel puțin anuale, sinteza celor săvârșite în cursul timpului și resultatele obținute în decursul activității! Școala acestui județ nu este ea un imens laborator cultural? Nu este ea o instituție culturală de primul rang? Invățătorii nu sunt ei în situația să fixeze pentru alții și pentru posteritate gândurile și experiența lor? Ce oare mai interesant și mai nobil este decât lumea magică și fermecătoare a sufletului copilăresc, în cadrul căreia, avem noi cinstea și fericirea să lucrăm? Din aceasta nu se desprind mereu atâtea și atâtea momente înălțătoare cari trebuesc relevate, cari trebuesc comunicate și altora?

Invățătorimea a ajuns la convingerea nestrămutată că are neapărată trebuință de o presă care să-i stea în ajutor și în slujba ei!

Pentru aceasta, deși trăim cumplite clipe de criză, sbucium și lipsă — pășim totuși înainte cu mai mult curaj decât anul trecut și avem moralul ridicat mai mult ca de obiceiu! Suntem gata să înfruntăm orice furtune, atâta timp, cât ne simțim legați sufletește unii de alții și atâta timp cât suntem conștienți de rolul nostru.

Avem impresia că prin această revistă trebue să oferim colegilor noștri tot ceeace avem mai bun, mai scump și mai nobil în sufletul nostru, deaceia credem că, coloanele acesteia și slova ei tipărită va stà numai și numai în slujba învățătorilor, spre binele lor obștesc și pentru promovarea intereselor lor de ordin material și moral.

REDACȚIA.

DIMITRIE GUSTI

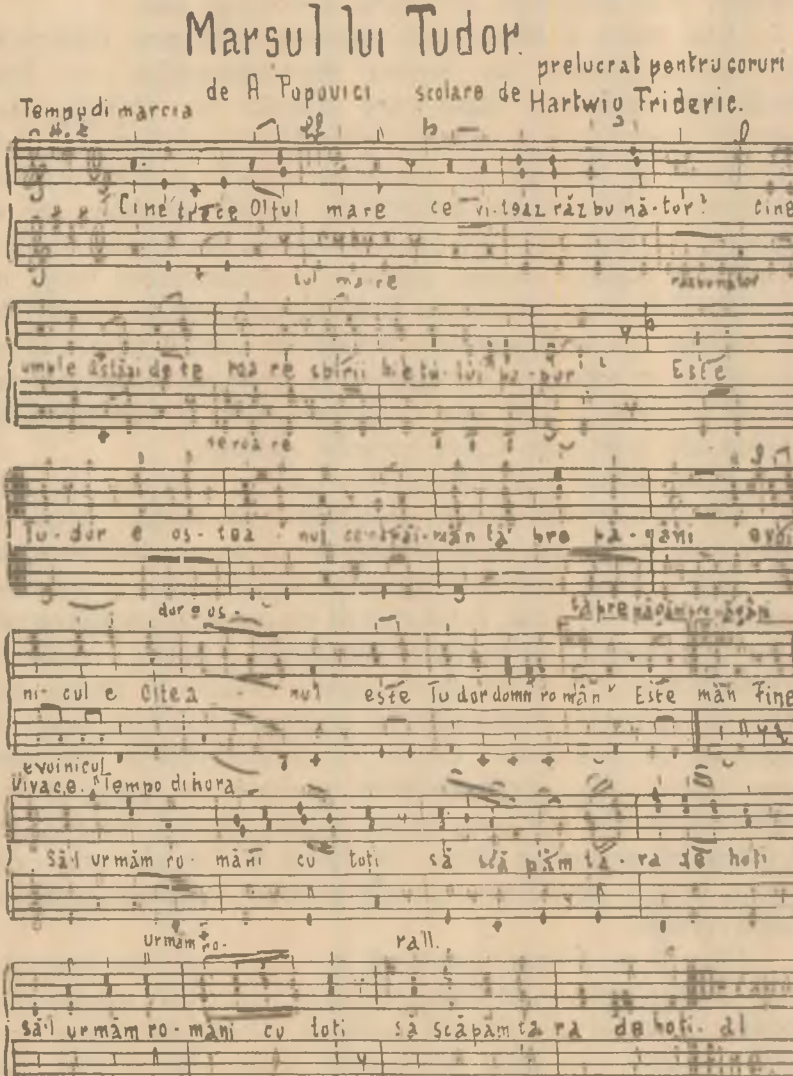
După căderea guvernului Iorga, în fruntea ministerului instrucţiunii publice a venit dl profesor universitar D. Gusti, un savant de primul rang şi priceput organizator cunoscut întregii opinii publice după activitatea frumoasă, pe care o desfăşură, de mai mult timp, în fruntea *Institutului social român,* dela Bucureşti, creaţiune a domniei sale.

Dar ceace a făcut bună impresie, în lumea didactică, la venirea d-sale, în fruntea departamentului, au fost declaraţiile solemne, după care domnia sa înţelege să-l urmeze întru totul, pe marele Spiru Haret, şi faptul de a fi rupt brusc şi fără pic de ezitare, nenorocita politică şcolară începută dl Nic. Iorga, politică de greşeli grozave, ce a culminat în închiderea de şcoli, scoaterea din lege a corpului didactic şi ruperea oricărei legături cu conducătorii fireşti ai corpului didactic şi persecuţia fără seamăn, pornită împotrivă-le precum şi nerespectarea hotărîrilor valide, aduse de ei privitor la conducerea instituţiilor ce trebuesc conduse de corpul didactic, fiind ele creaţiunea lor şi reprezentând averea lor, cum este Casa corpului didactic.

Noul ministru al instrucţiunii pare a fi înţeles şi aceia că, fără colaborarea sinceră şi cinstită cu membri corpului did., nimic serios şi nimic durabil nu se poate clădi deaceia le-a întins mâna frăţească, chemându-i la muncă şi însufleţindu-i. Dl. D. V. Ţoni, în calitate de exponent al învăţătorimii e din nou sfetnicul de frunte al ministrului şi astfel mormanul neîndreptăţirilor ce s'au adus corpului didactic în timpul din urmă îşi aşteaptă desţelenirea şi lecuirea. Asociaţia noastră împreună cu dl ministru Gusti, caută modalităţile cele mai bune pentru aranjarea înaintărilor ajunse la un punct mort, pentru plata cât mai neintârziată a gradaţiilor şi înaintărilor recunoscute numai pe hârtie. Se caută şi formula cea mai fericită pentru întreţinerea şcoalei primare, părăsită total în ultima vreme.

Dar dl m. Gusti, împreună cu secretarul său general, dl I. C. Petescu *şi-au fixat ca ţintă supremă, adaptarea şcoalei primare la nevoile actuale ale populaţiunei din ţara noastră,* reformă într'adevăr mare şi menită să revoluţioneze întreg învăţământul nostru de toate gradele.

Noi, învăţătorimea apreciem în deajuns nobleţa şi importanţa acestei mari nizuinţe şi nu avem nici un motiv să nu le acordăm dela început şi încrederea şi întreg spriginul nostru neprecupeţit.



15 SEPTEMBRIE...

Ziua de 15 Semtemvrie este dată memorabilă a fiecărui an, dată consacrată prin lege pentru începutul anului şcolar:

E ziua în care şcoala înbrăcată în haina=i albă de sărbătoare, impodobită cu flori şi rămurele verzi, primeşte în sânul ei pe dascăli şi copilaşi veniţi spre a începe împreună, munca pe ogorul ştiinţei spre a face să răsară în toată splendoarea, binele, frumosul, adevărul şi dreptatea.

E ziua, în care binecuvântare Dumnezeească se coboară asupra acelora cari, căutându=l pe Dumnezeu sfârşesc prin a=L găsi pretutindeni.

E ziua, în care părinţii îşi încredinţează odraslele lor, dascălilor luminători de minţi şi făuritori de caractere morale.

E ziua, în care Şcoala se însufleţeşte din nou, odată cu sosirea mierlelor şi priveghitorilor ei.

E ziua, în care din sufletul trist şi obosit de necazuri al dascălului, durerea şi neîncrederea este risipită, şi înlocuită cu o nouă putere de muncă aducătoare de mulţumire.

E ziua, în care dispare colbul de pe cărţi, cari, vor fi din nou frunsărite de aceia, cari cu toată încrederea în ei şi în dascălul tor, se aştern muncei spre a=şi lumina minţile şi a se întări în frumoasele virtuţi ale străbunilor.

E ziua, în care dascălul cu duioşie, blândeţă şi încredere începe să se apropie de sufletul copiilor, căutând să se întovăreşească cu ei, în gând de îndreptare.

E ziua, în care şcoala chiamă la muncă, şi în care dascălul înălţând munca până la iubire, caută să sădească în sufletul copiilor, iubirea de muncă, acel bogat isvor de bine şi mulţumire al omenirii.

Urmând această cale izbăvitoare, a muncii, nu treceţi cu vederea, înţeleptele cuvinte ale lui Vlahuţă: „Faceţi ca fiecare gând şi fiecare pas al vostru, să fie pentru binele şi înălţarea neamului românesc" şi nu uitaţi sfatul plin de adevăr al lui Iorga; „Fă=ţi datoria oricând, totdeauna va fi cineva care să te vadă: tu însuţi".

CORNEL SÂNTIMBREAN.

MOARTEA UNUI MARE PEDAGOG ROMÂN

La sfârşitul lunei Iulie a închis ochii pentru vecie distinsul şi marele pedagog, Ştefan Velovan.

El s'a născut la anul 1852 în comuna Rusca Montană. Primele sale învăţături le-a primit în limba românească în şcoala din comuna sa natală. De aici a trecut la Timimişoara, unde a urmat la şcoala germană »Oberschule«. Tot aici a absolvit liceul, unde a depus şi examenul de maturitate.

Ştefan Velovan, din tinereţe, avea o intiligenţă rară iar vrednicul episcop al Caransebeşului, Ioan Popazu, văzând marele talent şi frumoasele cunoştinţe pe cari le avea tânărul Ştefan Velovan l-a trimis pentru complectarea ştinţiilor în Germania. Aici a făcut studii de pedagogie, estetică, etică şi psihologie.

Reîntors în patrie e numit profesor iar mai târziu director la institutul pedagogic din Caransebeş.

Prin înalta sa cultură pedagogică, în scurtă vreme se face cunoscut pe întreg pământ locuit de Români iar Titu Maiorescu intervine prin Take Ionescu, pe acele vremuri ministru instrucţiunii, la episcopul Ioan Popazu ca să lase pe Velovan să treacă în România.

La anul 1893, după moartea vrednicului episcop al Caransebeşului Ioan Popazul, Ştefan Velovan părăseşte Bănatul şi trece la Bucureşti, din Bucureşti trece la Câmpul Lung iar de aici merge la Craiova, unde rămâne până la trecerea sa la penzie.

Cu ocaziunea trecerii sale la pensie, în anul 1926 elevii şcoalei normale din Craiova, împreună cu profesorii lor aranjează o mare serbare în onoarea Prof. Ştefan Velovan, iar şcoala de aplicaţie a cărui director a fost îi poartă numele.

Profesorul Ştefan Velovan trăieşte şi va trăi încă multă vreme în sufletul învăţătorilor. El a fost mult iubit şi cinstit, iar scrierile sale pedagogice vor fi cetite multă vreme de învăţătorii neamului.

Lucrările sale pedagogice au fost publicate în »Convorbiri Literare«, în »Convorbiri Didactice« şi în »Zeitschrift für exacte philosophie«.

Intre operele sle pedagogice cele mai însemnate sunt următoarele:

1. Istoria naturală în şcoala primară.
2. Cercul apercepţiunii.
3. Raportul între ştiinţă şi artă.
4. Intemerea psihologică a actelor elementare ale gândirii în marginile legilor herbatiene de asociere şi reproducere.
5. Sudiu critic asupra logicei lui Titu Maiorescu.
6. Inducţiunea în morală.
7. Psihologie empirică.
8. Metodica specială a geometriei, a ştinţelor fizico-chimice, a istoriei, a religiei şi a moralei.
9. Cunoştinţe pregătitoare şi mecanica psihologică.
10. Metoda proiectării faptelor.

La anul 1892 a fost edată cu conlucrarea şi supravegherea lui Ştefan Velovan opera postumă a celui mai mare pedagog ardelean Ioan Popescu »Pedagogia«. Această operă a fost lucrată pe basele psihologiei şi eticei lui Herbat.

GHEORGHE ITTU

CUNOAŞTEREA LUMII PRIN SIMŢURI

Atunci cum cunoaştem lumea?

Iată cum răspund idealiştii. Nu cunoaştem lumea cum e în sine, căci conştiinţa e izolată în creer, şi ea nu poate să aibă contact direct cu realitatea.

Deci, ceace cunoaştem despre lume, se reduce la senzaţii şi imagini.

Prin urmare, la întrebarea: *ce cunoaştem din realitate,* idealiştii răspund: nu cunoaştem nimic, lumea noastră e o lume de idei. Sau după expresia lui Berkeley, »Noi purtăm lumea în cap«.

Promotorul idealismului a fost Copernik.

Dar să fim bine înţeleşi, Copernik n'a fost un filosof, ci numai un promotor al acestei doctrine.

Copernik a constatat că simţurile ne înşeală. De exemplu, simţul văzului, ne spune că pământul este mai mare ca soarele, pe când ştiinţa ne arată inversul.

Ideea a fost reluată de Descartes, cu Teoria lui: »Dubito ergo cogito, cogito ergo sum,« şi dusă mai departe de episcopul Malebrauche, cu teoria lui »Ocazionalismul«.

Berkeley neagă chiar existenţa substanţei, pe baza unui silogism: »Nu există imagini generale.«

Noţiunea de substanţă este o noţiune generală; deci noţiunea de substanţă nu există. Nu există nimic în afară de capul meu.

Imaginile de formă, mărime, miros, nu există decât în conştiinţa noastră. Totul s'ar reduce, deci, la imaginele din capul nostru. Acesta e idealismul dus la maximum.

El a fost aspru criticat de Hartmann.

Dacă totul se reduce la senzaţii înseamnă că mâncăm senzaţii şi că bem senzaţii.

Idealismul mai are reprezentanţi pe David Hume, Fr. Hegel, J. G. Fichte.

Hegel ca şi Berkeley sunt idealişti extremişti. Hegel spune că nu avem nici o idee exactă de ceace e lumea în sine.

Ideile constituesc lumea interioară. Exemplu: imaginea de elefant, în creer, nu există decât doar ca idee.

III. *Fenomenalismul.* Această teorie are ca reprezentant pe filosoful Kant.

Raţiunea pătrunzătoare a genialului filosof dela Königsberg, nu putea admite nici una, nici alta din aceste teorii.

El nu putea admite realismul pentru motivele de mai sus; iar cât priveşte idealismul nu a putut perzista raţionamentului sever al său.

Astfel, Kant ajunge la o nouă teorie »Fenomenalismul«, care caută să dea o soluţie împăciuitoare celor două teorii extremiste.

Kant spune, că, în afară lumii din mintea mea există multiplicitate de obiecte. Obiectele provoacă o serie de excitaţii pe baza cărora noi elaborăm imagini, tablouri.

Concluzia: în afară de conştiinţa mea, există o lume străină de mine dela care pornesc excitaţii şi pe baza cărora mintea crează o lume nouă.

Această lume poartă numele de *lumen.* Eu însă nu cunosc cum e acea lume în sine, ci pe baza excitaţiilor ce pornesc dela ea, cunosc numai modul cum se manifestă acea lume. Lumea aceasta pe care o putem cunoaşte, Kant o numeşte *fenomen.*

Deci, lumen înseamnă o existenţă ce durează în mod tainic, în misterile căruia noi nu putem pătrunde.

Căci, după cum am văzut mai sus, după Kant, noi nu putem pătrunde în misterile realităţii, ca să vedem ce e lumea în sine.

Ca să înţelegem mai bine să luăm un exemplu: »Vântul vueşte, bolovanii se ciocnesc şi provoacă excitaţii«.

Noi nu cunoaştem vântul, bolovanii, ci *modul cum se manifestă.*

Din această succinctă expunere a teorii Kantiene, vedem că are puncte de înrudire şi cu realismul şi cu idealismul.

Se aseamână cu realismul prin acea că admite existenţa lumii externe, ce există indepedentă de noi.

Diferă, căci, pe când realismul spune că cunoaştem lumea în sine, fenomenalismul ne arată că îi cunoaştem numai manifestările ei.

Se aseamână şi cu idealismul prin faptul că admite că nu cunoaştem în existenţă lumii, ci prin ideile din mintea noastră.

Diferă de această concepţie prin acea că admite existenţa unei lumi, afară de noi. *E. C.*

SITUAŢIA INVĂŢĂMÂNTULUI PRIMAR DIN JUDEŢUL HUNEDOARA

Scurt istoric. — Situaţia la preluarea imperiului. — Desvoltarea învăţământ. în decada întâia românească.

I. *ISTORIC.*

Un început de învăţământ poporan în judeţul Hunedoara nu se poate stabili cu preciziune, din lipsa de date precise. Firele acestui început se întind în nebulosa vremurilor de bejenii, prin care a trecut neamul nostru, în trecut. Invăţământ propriu zis nici nu a fost, decât în legătură cu biserica, cu învăţăturile ei şi cu răspândirea credinţei strămoşeşti. Elementele, din care a răsărit şcoala românească, trebue să le bănuim în frumosul obiceiu al părinţilor şi mai cu seamă, al mamelor de a-şi deşteptà din somn şi adormi odraslele, prin învăţarea *„ocinaşelor"*, adică a rugăciunilor de seară şi de dimineaţă, a le infiltrà, prin povestiri duioase şi prin persuasiune, credinţele strămoşeşti, trebue să le căutăm şi în rostul şezătorilor, despre cari şezători, cei mai mulţi bărbaţi de seamă ai neamului nostru cred că, sunt formele tradiţionale de şcoală românească. In şezători, nu trebue să vedem, numai decât, un prilej de convenire socială, cu scop de a petrece timpul mai plăcut, de a face anumite lucruri de mână, ci trebue, neapărat, să vedem şi mijlocul, de care se foloseau bătrânii şi înţelepţii poporului de a comunicà gândurile şi experienţa lor, celor mai tineri. Aici erà locul sfătoşilor de a se luà la intrecere. La astfel de şezători, se zămisleà şi literatura poporală cu mulţimea ei de snoave, cimilituri, basme, versuri, ghicitori şi altele.

Despre şcoala primară poporană, deci, inainte de 1848, se ştie puţin! Istoricii: Augustin Bunea şi Iacob Radu susţin că la mănăstirea Prislopului a fost o şcoală, în timpul, cât această mănăstire a fost reşedinţă episcopească (1572—1599). Dl Z. Pâclişean scrie că, pe la finea v. al XVI, la stăruinţa superintendentului calvinesc, Geszti Ferencz, s'ar fi înfiinţat o şcoală calvino-românească, la Haţeg, iar la 1777, se pomeneşte de o altă şcoală calvină, în Râul-alb, şcoală comună cu Românii (Iacob Radu — Ist. Vicariatului Haţeg). Dl P. Olteanu, în a sa »Schiţă monografică a opidului Haţeg«, publicată în rev. »Transilvania«, 1885 p. 67, crede că, cea mai veche şcoală ar fi cea din 1777, dela Haţeg.

Şcoală veche eră şi cea de pe lângă mănăstirea Ploscă, care eră în legătură cu cea dela Prislop şi Vaca şi aveà dascăl pe V. Sturza Moldoveanul, care pe la 1683, a scris un Ciaslov şi un Octoih (I. Radu — l, c.) Pe la 1733, averea acestor şcoli se cifrà la 3658 coroane şi 73 jugăre de pământ. Existenţa lor a încetat prin anii 30, ai veacului trecut. La 1749, Ieromonahul Varlaam, odată cu restaurarea mănăstirii, a deschis şi o şcoală, unde mergeau la învăţătură tinerii din ţara Haţegului (I. Radu — l. c. p. 83). Aci se învăţau mai mult treburi bisericeşti, »Salutara lor lucrare de lumină şi cultură«, se întrerupe pe la anii 1759, iar la anul 1762, averile acestor mănăstiri s'au dat episcopului P. Aron, ca să deschidă şcoală în Haţeg (l. citată m. s.).

La 1770, călugării Varlaam şi Nichita vin să restaureze şi să deschidă din nou şcoala din Prislop, pentru tinerii din ţara Haţegului. Pe la 1813, din nou se pomeneşte de şcoala mănăstirii Prislop, condusă de popa Nicolae. Aci se învăţau mai mult rânduelile bisericeşti. La 1837, se pomeneşte de un dascăl, cu numele Moise Aron. (I. Radu — l. c.)

Inceputuri de şcoală se pare că au fost şi la Subcetate, pe la anul 1823, iar la Băuţar, pe la 1830. Notăm în treacăt, aici, că şcoala din Băuţar a avut ca învăţător, mai târziu, şi pe Ion Pop Reteganul. Silvaşul de sus, pe la 1843, incă figurează cu şcoală, la care funcţionà un învăţător cu numele I. Costa, în al 14-lea an de funcţiune, deunde reese că şi şcoala trebuia să fi fost mai veche, cu cel puţin 14 ani. (I. Radu — l. c.)

Una dintre cele mai vechi şcoale primare poporane pare a fi cea dela Haţeg, după cum s'a văzut mai sus, căci pe la 1830 se pomeneşte iarăşi de un învăţător, Aron Sora, care a propus la această şcoală, iar dela 1832 până la 1851 a funcţionat un altul cu numele Nicolae Munteanu. Local mai bun pentru această şcoală s'a zidit la 1848 din fondurile grăniţereşti. (I. Radu — l. c.) Tot lucrarea aceasta ne mai spune că, la 1853, comisarul subcercului Pui, Gh. Strâmbu, a adunat la Ruşor, pe toţi posesorii, primarii satelor şi câte 2 reprezentanţi de fiecare sat şi împreună cu ei a hotărît să se ridice şcoale în 10 (zece) localităţi şi anume: Sălaşul de sus, Mâţeşti, Râul-alb, Livadia, Barul, Petrila, Livezeni, Vulcan, Uricanii de jos sau Mârleasa şi Pui. (I. Radu — l. c.)

Dela 1848 încoace, datorită desigur, împrejurărilor, care au făcut să înceteze iobăgia — să ştie cu toată siguranţa că, în multe din satele noastre româneşti din acest judeţ au luat fiinţă, ca şi

în toate părţile Ardealului, o mulţime de şcoli pe lângă biserici, aşa numitele şcoale »buchernițe«, în care învăţau popii, iar mai târziu şi ajutoarele lor diecii sau cantorii. (Traian Şuteu: »Organizaţii învăţătoreşti inainte de unire«). Această epocă a şcoalei româneşti am putea-o numi *„epoca buchoavnei"*, fiindcă predominà în şcoală, exclusiv, această preocupare, de a introduce pe puţinii elevi, în taina grea a buchiselii.

Dintre şcoalele româneşti mai distinse, despre care avem date sigure, este şi şcoala primară ortodoxă din Orăştie, care datează chiar dela anul ştergerii iobăgiei, dela 1848, şcoală care a numărat printre elevii ei şi pe actualul patriarh al ţării şi care mai târziu a fost aşezată într'un frumos local cu etaj zidit din obolul unor inimoşi negustori români, originari din Macedonia. (Cei ce se interesează mai deaproape de istoricul acestei şcoale fruntaşe, care se lua la întrecere cu cele mai renumite şcoale de stat maghiare, dinainte de răsboiu, — să cetească *„Memorialul"* acestei şcoale, scris la 1921, de către directorul ei, de pe atunci: Constantin Baicu).

Cele mai multe şcoli au luat fiinţă în jurul Haţegului şi în ţinuturile Jiului, între anii 1850—1860. Activitatea deosebit de mare au desvoltat, în această privinţă vicarii Haţegului Ţopa şi St. Moldovanu, ca să se deschidă cât mai curând şcoale şi pentru Românii. Invăţătorii cari să predeà în aceste şcoale, se pregăteau în şcoala normală, de pe vremuri, de la Haţeg, infiinţată la 1854 şi pusă sub conducerea lui B. Densuşianu. Pe la anii 1866—7 arhivele consistoarelor din Lugoj şi Sibiu ne vorbesc de câte o şcoală gr. cat. la Cugir, de una ortodoxă la Brad şi de alta în comuna Vaca, azi numită Crişan. Ici colo apar şcoale tot mai bine organizate, de pildă la Vinerea, la Haţeg o şcoală capitală gr. cat. în 1869 şi alta gr. orientală, care avea de învăţător pe unul cu numele Vasile Florian. (I. Radu — l. c.) La 1850 se face pomenire şi de o şcoală în comuna Peşteana.

Cele mai multe şcoale primare ortodoxe s'au înfiinţat între anii 1850—1864, în urma acţiunii energice pornite de mitropolitul A. Şaguna.

Protopopii Papiu din tractul Deva, Crainic din al Dobrei, şi Raţ din al Haţegului au desvoltat o mare acţiune pentru înfiinţare de şcoale şi au raportat vlădiciei, că în cele mai multe părţi nu se pot face şcoli fiind poporul prea sărac. (Lupaş—Şaguna.)

Invăţătorul Bembea, în admirabile monografii, publicate în »Vatra şcolară« ajunge cu firul istoric al şcoalei din Banpotoc

până aproape de anul 1800 şi cu trecutul şcoalelor din Brănişca şi Bicău iarăşi departe în trecut. Păcat, că astfel de monografii nu s'au mai făcut şi de alţi învăţători pe o scară mai intinsă, ar fi azi un adevărat tezaur cultural.

La anul 1871, fondul de monturi al grănicerilor a fost declarat fond şcolastic grăniceresc. Administraţia lui îşi avea sediul în Sibiu, iar staturile majore ale regimentului erau la Haţeg, Orlat şi Vaida-rece. Fondul şcolastic al grănicerilor a infiinţat şi susţinut o seamă de şcoale româneşti în aceste părţi astfel: şcoli susţinute de grăniceri, în judeţul Hunedoara erau la Haţeg, Cârşiţi, Râul-Alb, Barul-mare, Cugir, cu trei puteri didactice, Spini, în Dobra iarăşi cu mai multe puteri didactice. Şcolile grăniţereşti erau cele mai de frunte şcoli din întreg Ardealul. La anul 1895, toate au fost decretate şcoli comunale. Salariile corpului didactic, însă, se plăteau tot din fondul grăniţeresc. (Silvestru Moldovan: Ardealul, vol. I., p. 80 şi 77).

Numărul şcoalelor româneşti creşte progresiv. Şcoalele ortodoxe iau o mare desvoltare, mai cu seamă după organizarea dată de marele mitropolit Şaguna bisericii sale. In legătură cu acest mare cap al bisericii ortodoxe, care a stimulat preoţii şi protopopii lui să infiinţeze şcoale pentru popor, ţin nimerit să notez, aici, în paranteză, ceace se povesteşte în comuna Petrila, în legătură cu întâiul învăţător, pe care l-a trimis Şaguna, în această comună. (Intr'o bună zi să prezintă în comună un învăţător, spunând că este trimis aci, de către mitropolitul Şaguna, să facă şcoală şi să aducă lumină şi învăţătură. Satul intreg, cu mic cu mare îl ascultă cu mirare, neînţelegând ce va să zică acea: şcoală, lumină şi învăţătură. Dupăce termină de spus ceace avea învăţătorul, capul satului din acea vreme, un bătrân cu numele, Tăian Dan, se urcă pe o salcă şi răspunse învăţătorului cu următoarele cuvinte: »Cinstite, jupâne dascăl, plecăciune măriei sale vlădicului care te-au trimis la noi, ţi-om întoarce chiar şi îndoit cheltuelile ce ai avut făcând atât amar de drum până la noi, dar să fii aşa de bun să vesteşti măriei sale vlădicului că, noi decând ne ştim, am trăit tot fără dascăl, fără şcoală, fără lumină şi învăţătură şi nu am trăit tocmai rău. Deacea nu te-om primi!« . . . Invăţătorul s'a întors la Sibiu şi a spus cele păţite, vlădicului, iar acesta nu a zis nimic, dar atunci când s'au prezentat la el sătenii din Petrila să-i ceară preot, marele duhovnic nu le-a dat preot până ce nu au primit întâi pe învăţător. (Am reprodus aci, aceste cuvinte rămase în

tradiţia acestei comune şi pentru ca să ilustrăm cu ce greutăţi au avut de a se luptà capii bisericeşti şi ce diplomaţie erà necesară pentru ca poporul să primească nunumai să aibă şcoală dar să o şi susţină cu propriul său obol.

Sub înrâurirea şcoalei primare din apus şi bucherniţele din tinda bisericilor noastre au evoluat cu timpul, spre şcoala propriu zisă, ajungând pe seama unor învăţători mai bine pregătiţi, dar tot sub conducerea, supravegherea şi oblăduirea bisericii, a cărei emanaţiune a fost. Această epocă de tranziţie, dela şcoala-bucherniţă la şcoala confesională de mai târziu, trebue să fi durat cam vreo zece, douăzeci de ani, după promulgarea legii învăţământului primar din 1868, care pentru primadată, întroduceà obligativitatea şcolară, datoria statului, bisericilor şi comunelor de a susţineà şi îngriji de şcoli. Acest răstimp poate să fi durat şi mai mult, dovada ne-o serveşte însaş şcoala de stat, care încă s'a desvoltat încetinel, căci cu toată promulgarea legii amintită, la anul 1868, totuşi şcoala de stat abia apare în statisticele oficiale, numai la 1873 cu numai patru şcoli, ajungând ca abia la 1908 să numere 67 de şcoale cu 164 puteri didactice.[1] După o altă statistică, cu doi ani mai înainte, adică în 1906 erau numai 55 şcoale de stat, care la începutul lor erau cu limba de predare germană, cum erà şi administraţia ţării.

Cât priveşte şcoalele confesionale româneşti (ortodoxe şi gr. cat.), la 1906, găsim după statistica publicată într'o broşură elaborată de Dr. A. Micu (un pseudonim al dlui profesor O. Ghibu), tipărită la tipografia Concordia din Arad; 30 şcoale gr. cat., 222 şcoale gr. orientale, răspândite în 397 sate. In total: 252 şcoale româneşti susţinute de cele două biserici, prin contribuţia credincioşilor, cari zideau şcoala, se îngrijeau de întreţinerea ei şi plăteau simbria învăţătorului. Numărul membrilor corpului didactic erà de 260 persoane. Dacă la aceste şcoli româneşti mai adăugăm pe cele de stat şi pe cele 18 şcoale comunale vedem că, în anul amintit arà un total de 325 şcoale, în cele 430 comune câte erau atunci în judeţ. Şcoalele erau cercetate de 25.187 copii din numărul de 38.118 al înscrişilor (broşura citată).

Dela această dată, numărul şcoalelor româneşti şi în general, învăţământul nostru poporan nu mai progresează în extensiune ci numai în adâncime, dar şi în această direcţie numai în oarecare măsură, fiindcă reforma şcolară din anul 1907, pe lângă că aduceà mari înbunătăţiri şcoalei de stat şi ridicà foarte mult pe învăţătorii

[1]) Dénes Carol — „Hunyadvármegyei Almanach", 1909.

acesteia, erà menită să dea şi o mare lovitură şcoalei româneşti, sărăcuţe, *„şcola coteţ"*, cum o numeà revizorul şcolar deatunci, Dènes Carol, un slovac maghiarizat, — lovitură mare, care prin dispoziţiile cuprinse în lege face ca până la 1911, să se închidă 135 şcoli româneşti. Inchiderea se făceà pe motivul că localurile şcolare nu corespundeau prevederilor legii şi erau insalubre şi nepotrivite pentru şcoală. Toată acţiunea mergeà în numele culturii ungureşti, în timp ce 218 comune româneşti rămâneau fără nici un fel de şcoală, iar numărul analfabeţilor se revărsà peste măsura celor 79 % şi în timp ce din numărul obligaţilor de 63.423 nu frecuentau şcoale decât vreo 36.423 elevi, abia 59 %. (Ghibu br. c.)

Este interesant a se şti că tocmai Dènes Carol, instrumentul de distrugere al şcoalelor româneşti, într'un studiu publicat în anul 1911 (Hunyadmegyei Almanach — Dènes Carol), se nizuià să arate Ungurilor că, a face accesibilă cultura şi pentru Români (înţelegeà să se cultive numai în limba maghiară) nu numai că nu ar prezentà un pericol pentru maghiari şi mai cu seamă pericol pentru conţii unguri de a-şi perde averile mari, ci din contra, ar fi un folos pentru ei, fiindcă ar avea un element de muncă mai pregătit

Deşi, în scrierile lui, acest mâncător de şcoli româneşti, recunoaşte că poporul românesc din judeţ este atât de sărăcit, încât prin puterile lui proprii, nu se va putea ridicà la cultură — totuşi vine şi îi închide, pe capete, şcoalele mai frumoase sau mai slăbuţe, ridicate şi susţinute din slabele lui puteri.

Politica de maghiarizare cu forţa se făceà, pe măsură ce se simţeà că, poporul dela sate nu va mai putea fi ţinut mult în starea acea mizerabilă, în care se găsea atunci. Apăsarea aceasta erà aşa de mare, încât după cum vom vedeà, din datele broşurei dlui Ghibu, (Un ţipet şi un protest violent împotriva politicii de maghiarizare) în anul şcolar 1911/12, din cei 14.443 înscrişi în şcoalele primare numai 7488 copii cercetau şcoale româneşti, adică 22,5 %, iar restul de 20,5 % frecuentau şcoli maghiare.

De intreţinerea şi buna funcţionare a acestor şcoale se îngrijeau comunele bisericeşti şi avea spriginul şi conducerea consistoarelor din Lugoj şi Sibiu, cari le şi supravegiau mersul învăţământului prin inspectori, protopopi şi preoţii comunelor, cari făceau şi pe directorii şcoalelor.

Se pune acum întrebarea: dela 1912 până la începutul războiului mondial, la 1914, cum s'a desvoltat şcoala românească?

Este absolut cert că a câştigat mult în ceace priveşte pregătirea corpului didactic, care eşeà din şcolile normale (preparandii) tot mai bine armat şi tot mai bine pregătit, a câştigat şi în ceace priveşte partea materială a şcoalei: localuri şi bună întreţinere căci altfel ar fi riscat să se închidă şi acele, din partea organelor de control maghiare, care pândeau ocasiunea binevenită să mai pue lacătul, pe câte o şcoală românească şi în locul ei să deschidă alta comunală sau de stat cu limba de predare maghiară. In ceace priveşte, însă, numărul şcolilor, el nu mai crescut, ci a mai scăzut până la începutul răsboiului mondial, dar nu în aşa măsură mare, fiindcă în urma protestelor tot mai accentuate, contra închiderii în masă a şcoalelor româneşti, se pare că guvernul unguresc şi în general, toate partidele cari căzuseră de acord asupra atitudinii lor faţă de şcoala românească — au adoptat un nou sistem de tratament, faţă de şcoalele noastre. Văzând că în contra tentativelor de maghiarizare cu iuţeala, prin statificare, sau prin creare de şcoli comunale cu limba de predare maghiară, se opun prea multe piedici — au introdus sistemul de maghiarizare, prin acordarea *„ajutoarelor de stat"* pentru salarizarea învăţătorilor, care ajutoare nu se acordeau, decât după minuţioase examinări, acelor şcoale confesionale româneşti, cari dădeau mai mult şi mai bun progres la limba maghiară. Cu acest ajutor de stat legiferat, dealtfel, cu mulţi ani înainte au încercat ei să vâre în şcoalele noastre limba maghiară în chip uşor şi progresiv până la complecta maghiarizare.

Această politică şcolară a guvernului ungar, înteţită şi mai mult de organele în subordine, spre a-şi creà merite — duce pe lângă forţarea limbei maghiare în toate şcolile, limbă care se introdusese în şcolile de stat numai la anul 1879 — şi la reducerea numărului şcoalelor noastre româneşti, după cum am văzut şi din datele da mai sus, dar în acelaş timp, se ridică numărul şcoalelor comunale cari în majoritate erau cu limba de predare ungurească. Acestea sunt acum deja, în număr de 42 şi au 46 puteri didactice. Şi numărul şcoalelor de stat se ridică la 77, cu 178 învăţători. Creşte numărul şcoalelor confesionale evanghelice la 5 cu 11 puteri didactice. Se reduc şcoalele cocietare cu 2, rămânând la acest an 5 cu 11 puteri didactice.

Mai mult spre ajungerea scopului de magharizare, decât din necesităţi educative au apărut şi grădinile de copii. Contra proectului ministerial privitor la asilele de copii (un fel de grăd. de copii de vară) s'a ţinut o adunare de protest la Orăştie, în anul

1891, la care a luat parte şi protopopul Iliei, pentru care fapt a fost dat afară din învăţământ de guvernul ungar (Telegraful Rom.) Acestea erau toate ungureşti, nu găsim la început decât 1 grădină de copii românească. Numărul acestora încă a crescut vertiginos, căci după o statistică oficială a revizorului maghiar de pe atunci, deunde la anul 1906, erau 17 de toate, la 1911, numărul lor e de 25. Tot aşa s'au înmulţit aşanumitele şcoale civile de grad secundar, cari totuşi erau ataşate învăţământului poporan primar şi erau conduse şi supraveghiate de revizoratul şcolar. Numărul lor, la 1906 erà 4, iar la 1911, 8 în planul lor cultural, mai aveau de gând să mai înfiinţeze încă 2 şcoli de acest soiu; care serveau minunat de bine scopurile lor şi stau la baza culturii şi pregătirii negustorimii şi burgheziei mijlocii; una la Petroşeni şi alta în Deva.

Cam în felul acesta se prezintă situaţia generală a învăţământului primar românesc în special şi a celui de stat şi comunal în general, pe la începutul răsboiului mondial, în judeţul nostru.

Iată după o altă statistică oficioasă, publicată în buletinul prefecturii Deva »Alispáni Jelentés 1914«, care erà situaţia şcoalelor româneşti în special şi a celorlalte în general.

Şcoalele confesionale româneşti au fost 126, adică 98 ortodoxe şi 28 gr. cat. Prin urmare vedem că şi dela 1912, până la începerea răsboiului mondial numărul lor a mai scăzut simţitor, datorită tot aceloraşi cauze arătate mai sus.

Numărul şcoalelor de stat e de 79. Al şcoalelor comunale 94, reformate 4, rom.-cat. 2, evanghelice 4, domenială 1, societare 3. In aceste din urmă, învăţământul mergeà exclusiv în limba maghiară. La aceasta se mai adaugă 24 grădini de copii de stat, 1 comunală, 4 azile de stat şi 20 azile de vară, având tot caracterul de stat maghiar.

Toate aceste erau puse exclusiv în slujba desnaţionalizării Românilor prin şcoală. Şi de fapt, ajunseseseră aşa departe, încât cu multă staficaţe, scriau în raportul amintit că, în acel an, adică, 1914 nu s'a pornit aici o cercetare disciplinară contra vreunui învâţător, pentru neinstruirea, îndeajuns, în limba maghiară.

Noi Românii, aveam o singură grădină de copii, susţinută de biserica ortodoxă.

Şcoale de ucenici erau vreo trei. Unde nu erau de aceste sau şcoli secundare, se ţineau cursuri de repetiţie. Aceste şcoale de repetiţie erau şi pe lângă şcoalele noastre confesionale româneşti şi aveau un mare rol în educaţia tinerilor dela sate.

Cu începerea răsboiului mondial, o nouă lovitură se precipită asupra şcoalelor româneşti, din judeţul nostru, întrucât o mare parte din învăţătorii ei sunt duşi la oaste pe diferitele fronturi ale monarhiei habsburgice. N'au rămas la catedrele lor decât foarte puţini, locurile vacante au căutat să fie înlocuite ori prin preoţi, unde erà cazul, ori un alt învăţător din comuna vecină se deplasà 2 sau 3 zile din săptămână şi la şcoalele, unde învăţătorul plecase la front. Femeile învăţătoare erau puţine la număr, ca să poată înlocui măcar în parte numărul de locuri vacante prin plecarea învăţătorilor la răsboiu. Consistoarele bisericilor româneşti, numai în timpul rasboiului, au observat ce mare greşală a fost că n'am avut un anumit contingent de învăţătoare pregătite în şcolile normale, care la momentul potrivit să fi putut face faţă tuturor locurilor din învăţământul nostru.

Al treilea mare neajuns, care loveşte şcoala românească nu are acelaş efect şi faţă de învăţământul de stat şi comunal, care serveau exclusiv o idee de stat maghiar, ci din contra, acestuia îi aduce o nouă întărie. Dintre învăţătorii de stat şi comunali, puţini au fost aceia, ce au plecat pe front, iar locul celor puţini depărtaţi dela catedre, au fost imediat luat de alţii cu aceeaş pregătire şi putere de muncă. Şcoalele aceste nunumai că n'au slăbit, dar fiindcă nu erau de loc stânjenite, nici în ceace priveşte întreţinerea materială, — au atras spre ele şi o mare parte din elevii şcoalelor româneşti, cari din cauza împrejurărilor maştere funcţionau abnormal sau chiar erau închise.

Sub aceste lovituri mari, precum şi sub presiunea tot mai mare a organelor de control ungureşti, şcoala românească resistà eroic, când, în timpul răsboiului cade ultima şi cea mai grea lovitură dată de Unguri şcoalei româneşti, cu intenţia de a o înmormântà pentru totdeauna. A fost plănuită şi administrată sub masca aşa numitelor *zone culturale* ale contelui *Apoiyi.* Această lovitură s'a dat prin cea mai mare surprindere, intr'un timp, când încă tot se mai vorbeà de încercările faimosului conte Şt. Tisza, de a împăcà pe Românii din Ungaria de pe atunci, cu statul maghiar, — consternând toate cercurile conducătoare ale poporului nostru.

Deşi, la 1914, duşmanul cel mai mare al şcoalei româneşti din acest judeţ, revizorul şcolar regesc, Dénes Carol, pleacă la armată şi guvernul maghiar încredinţează conducerea revizoratului, în mâinile unor revizori mai puţin şovinişti, cum au fost Béla

Krehnyay şi Petre Popov, acest din urmă un sârb maghiarizat — povara aşezată pe umerii şcoalei româneşti nu se uşurează de loc şi cu nimic. Starea şcoalei româneşti nu se îmbunătăţeşte cu nimic nici chiar atunci, când, către sfârşitul răsboiului mondial pe la anul 1917, în fruntea şcoalelor din judeţul nostru este numit, ca revizor şcolar, românul, Gheorghe Wilt, un om de şcoală şi un organizator distins, care după unire a mai funcţionat ca revizor şcolar al municipiului Cluj.

II. SITUAŢIA INVĂŢĂMÂNTULUI LA PRELUAREA IMPERIULUI.

Aceasta erà situaţia şcoalelor româneşti din judeţul nostru ca şi de pretutindeni în Ardeal, la anul 1918, când după atâtea lovituri ale sorţii, în fine, se iveşte şi aurora împlinirii visului nostru de veacuri: Unirea tuturor Românilor, după scuturarea lanţurilor milenare. Marea adunare dela Alba-Iulia, din 1 Decemvrie, 1918, a fost învierea neaşteptată a neamului nostru, renăscut din ultimele sale energii şi atunci de lumina şi de cutremurul social al acestui mare eveniment se clatină şi cad la pământ ultimii strigoi, ai unei organizaţiuni de stat bazat pe forţa brutală.

Pe întreagă întinderea acestui edificiu în decrepitudine, începe a se înfiripà o nouă rânduială, o nouă organizaţie modestă şi domoală, dar bazată pe dreptate istorică şi pe legi fireşti. O nouă viaţă se arată şi în şcoala românească, dar acum pe un fond schimbat.

Dar cu toate aceste mari prefaceri epocale, mecanismul de stat nu a încetat nici o clipă. Şi dacă acest mecanism nu a funcţionat la început tocmai aşa de bine, cum s'ar fi aşteptat, aceasta a fost numai din pricini ivite în urma răsboiului, atât de constisitor în materiale ca şi în vieţi omeneşti.

In locul vechii conduceri oprimătoare ungureşti, dela revizoratul judeţului nostru, se instalează o nouă conducere românească, în frunte cu cel dintâi revizor şcolar român, în aceste regiuni, dl *Valer Pană,* şi cu cel dintâi subrevizor de administraţie, dl *Aurel Pintea,* cari pe măsura achiziţionării puterilor didactice româneşti, care reveneau dela fronturi, din captivitate, sau din alte părţi, au procedat la preluarea şcoalelor de stat, comunale şi confesionale, la preluarea averii şi la inventarierea materialului dela aceste şcoli.

Cei dintâi revizori şcolari din Ardeal au fost aleşi de colegii lor învăţători, în marele şi istoricul congres dela Sibiu, ţinut în anul 1919 şi apoi au fost întăriţi şi confirmaţi în posturile lor de către

resortul Instrucţiunii publice din Consiliul Dirigent. Biroul revizoratului judeţului nostru s'a instalat în localul, din colţul străzii Eminescu, normele de lucru şi funcţionare erau cele ungureşti. Cu ce însufleţire, însă, au pornit la muncă aceşti cei dintâi revizori şcolari din Ardealul liber, o putem vedea din înflăcăratele apeluri, pe care le-au îndreptat către învăţătorimea judeţelor.

Citām la întâmplare, apelul adresat învăţătorimei braşovene, de către primul revizor al acelui judeţ, dl Pompiliu Dan şi un fragment din apelul dlui Gh. Codrea revizor al judeţului Făgăraş. Regretăm în acelaş timp a nu putea cità măcar un pasaj din apelul similar, lansat de către dl V. Pană, revizorul şcolar al acestui judeţ, fiindcă nu-l avem la îndemână.

»Dl Vasile Goldiş, şeful resortului de culte şi instrucţiune publică, prin decretul Nr. 459 dto Sibiu, 17 Ianuarie 1919, m'a numit pe ziua de 1 Februarie st. v. a. c. *revizor şcolar* al comitatului Braşov.

Prin intervenţia dlui prefect am preluat deci conducerea fostului inspectorat de şcoale al acestui comitat.

Aducând aceasta la cunoştinţa corpurilor didactice şi organelor de administraţie şcolară, cu cari în senzul legilor am să conlucrez, îi rog pe toţi, să-mi fie tovarăşi la munca grea, ce mi-am luat asupra-mi.

Apelez mai ales la idealismul probat al colegilor învăţători şi sunt sigur, că cu toţi împreună şi cu ajutorul lui Dumnezeu vom vindecà cât mai curând, ranele pricinuite de cumplitul răsboiu în educaţia şi învăţământul poporal.

Statul român şi înţelepţii lui cârmuitori sunt decişi a aduce toate sacrificiile necesare ca cei dintâi muncitori ai săi, dascălii poporului, să fie după merit răsplătiţi«.

Iar în cealaltă găsim: »... în calitate de primul revizor şcolar român pe acest pământ strămoşesc, vă invit, ca însufleţiţi de duhul acestor vremuri de măreaţă renaştere *prin o muncă stăruitoare să vă siliţi a fi totdeauna la culmea chemării de învăţători români.* La această muncă sfântă, ca numit din rândurile D-Voastră, vă voiu da tot spriginul frăţesc şi povaţa necesară«.

In afară de cei doi revizori amintiţi, a fost menţinut şi subrevizoratul dela Brad şi în fruntea lui a fost numit învăţătorul Petre Rusu, care a funcţionat în această calitate până la anul 1930.

Cea dintâi mare problemă pe care a atacat-o resortul

Instrucţiunii din Consiliul dirigent a fost preluarea şi românizarea tuturor şcoalelor de stat, deacea revizorii amintiţi au procedat cu cea mai mare urgenţă, la preluarea lor şi pe măsură ce aveau la dispoziţie personalul didactic necesar, îl puneau în fruntea şcolilor preluate, fiindcă vechii directori, unii refuzau depunerea jurământului de credinţă, iar alţii părăsiseră deja şcoala şi se refugiaseră în Ungaria.

După urmele ce au mai rămas pe la revizoratul şcolar, numărul şcoalelor de stat şi comunale preluate, în anul 1919, ar fi de 135. Şcolilor comunale deaci incolo li-s'a zis şcoli de stat şi tot sub acest nume au figurat. Cea dintâi statistică a învăţământului, publicată de Ministerul Instrucţiunii, la 1924, arată că întreg Ardealul, Banatul, Crişana şi Maramureş împreună aveau 1218 şcoale de stat. Deci, dacă din acestea 135 erau în judeţul Hunedoara, judeţ mare, dar curat românesc, se vede, clar, ce grabă au depus foştii stăpânitori, pentru maghiarizare şi ce importanţă dădeau ei învăţământului primar, din punct de vedere al marilor interese de stat.

In afară de şcoalele de stat, în momentul preluării mai erau în judeţul Hunedoara 134 şcoale româneşti dintre cari 105 susţinute de biserica ortodoxă şi credincioşii ei, iar 29 susţinute de biserica gr. cat. Confesiunea rom. cat. avea înainte de preluare, abia, 5—6 şcoale, majoritatea lor fiind şcoale de fete, pe lângă claustrele de călugăriţe, dar, deîndată, ce văd schimbarea provenită în urma unirii Românilor, ei ridică numărul şcolilor lor, la 14, iar celelalte confesiuni: reformată, evanghelică, unitară, iarăşi ridică numărul şcolilor lor la 22. Este adevărat că, numărul acestor din urmă a scăzut după vreo 5—6 ani dovadă că nu se simţeà atât de mare trebuinţa atâtora. Va trebui să se mai desfiinţeze din acestea şi deacum înainte, nu doar fiindcă le-am închide noi cu forţa cum făceau maghiarii pe vremuri ci pur şi simplu, le vor închide ei însaşi din lipsa de elevi.

Tot astfel au fost preluate şi grădinile de copii, azilele permanente şi azilele de vară, în număr de 28 şi rând pe rând au fost românizate. Trebue însă, să notăm aici, că azilele de vară şi azilele permanente nu au mai fost susţinute, nemai simţindu-li-se rostul şi trebuinţa lor. Grădină de copii românească, în momentul preluării erà numai una singură, după cum am mai amintit şi în altă parte.

Numărul total al şcoalelor cu limba de predare românească

acum se ridică deci, la 269, iar al celor minoritare la 36. Grădinile de copii: 28. Invăţătorii dela şcoalele de stat primeau leafa întreagă dela stat, conform normelor de salarizare stabilite de Consiliul Dirigent, Sibiu, iar cei confesionali dela bisericile respective plus câte un ajutor de stat. Plăţile învăţătorilor de stat se făceau foarte regulat, la fiecare întâi a lunei, dela perceptoratele cele mai apropiate, cu o cărticică de plată, în care se notau toate reţinerile de impozite şi toate schimbările obvenite în salarizare (avansări, gradaţii etc)

Lipsa cea mare de învăţători, a silit resortul Instrucţiunii să recurgă la mijlocul expeditiv, de a introduce şi suplinitori în învăţământ, recrutându-i din elemente cu mai puţină pregătire pedagogică şi ştiinţifică, după absolvirea unor cursuri de vară instituite în anul I. la Sălişte şi mai apoi în Deva.

Intre timp s'a preluat dela Unguri şi Şcoala normală de învăţători din Deva şi a fost pusă sub direcţiunea dlui Constantin Sporea, care deatunci şi până azi o conduce cu toată competenţa. Preparandia aceasta de stat, a fost infiinţată la anul 1868, de ministrul Eötvös de pe atunci, erà la început cu limba de predare română, numai mai târziu, pe la anul 1879, a fost maghiarizată. (»Viaţa şi org. bisericească şi şcolară din Transilvania şi Ungaria« de O. Ghibu.)

Intreţinerea şcoalelor primare de stat erà lăsată în grija statului. Sumele se dădeau dela administraţia financiară prin perceptorate, din impozitul cultural de 5 %, care se incassà după vechile legi ungureşti. Bugetele tuturor şcoalelor se aprobau de revizoratul şcolar şi de sfatul şcolar judeţean. Bugetele se alcătuiau după norme şi criterii bine stabilite, combustibilul după cubajul sălilor de clasă ş. a. m. d. Directorii gestionari ai bugetelor, dădeau seamă şi se descarcau de gestiunea bănească, pentru intreţinerea şcolii, la perceptoratele de circumscripţie.

Intreţinerea şcoalelor confesionale şi o parte din salarul învăţătorilor dela aceste şcoale cădeau în sarcina parochiilor respective, dar aceste, achitându-se cu tot mai mare greutate de aceste îndatoriri, au produs cele mai mari nemulţumiri în sânul corpului didactic confesional şi acesta pornind la luptă indârjită, după vreo trei ani de agitaţie şi frământări crescânde, s'a ajuns la statificarea tuturor învăţătorilor confesionali români, în cursul anilor 1922—23. Rămân numai localurile de şcoală în mâna confesiunilor spre a mai incassa acum şi ele chirie pentru şcoala devenită de stat.

Acest proces intre şcoala statificată şi localul confesional, nu s'a terminat nici acum definitiv şi provoacă încă multe incidente, deschizându-se dese conflicte intre comuna bisericească şi comuna politică, indatorită să susţină şcoala. Acolo, unde există 2 sau mai multe confesiuni, aceste conflicte nu mai există. Beleaua cea mare însă, a căzut pe şcoală, că plătindu-se chirie, în unele locuri chiar foarte exagerată, numai rămâne nici o lescae pentru buna intreţinere a localului.

Programa analitică este cea prelucrată de marele şi istoricul congres al învăţătorilor ardeleni, ţinut la Sibiu în 1919, cu indatorirea învăţătorilor de a-l eşalona, amănunţit, pe săptămâni şi luni, potrivit cu regiunea unde se aflã şcoala, cu anotimpul, cu centrele de interes, etc. Orarul s'a stabilit tot în acel congres, la 23 ore săptămânale, pentru clasele I. şi II., iar pentru rest, 28 ore săptămânale, la şcoalele divizate. Invăţătorii erau indatoraţi ca la începutul fiecărui an şcolar, să inainteze programa analitică şi orarul intocmit de ei, revizoratului şcolar spre aprobare. Programa oficială era numai un cadru şi o călăuză generală. Manualele de şcoală sunt cele aprobate de resortul Instrucţiunii din Consiliul Dirigent şi mai apoi cele aprobate de Ministerul Instrucţiunii din Bucureşti.

Raportul rev. A. Pintea, făcut la conf. generală dela Haţeg, a 10 Sept., 1922, conchideă că numărul şcoalelor din judeţ, în acel an, erà 376, cu 525 înv., dintre cari 325 titulari şi 200 supl. Numărul abs. nemotivate: 365.639 jum. de zile. Nrul obligaţilor: 25.386, regulat au cercetat 20.195; rămâneau deci pe dinafară: peste 20 %.

După marele eveniment al statificării, şcoalelor confesionale, numărul şcoalelor de stat se ridică astfel, dela 135 la 316 în anul 1923, iar învăţământul câştigă foarte mult, prin emanciparea învăţătorului de sub tutela preoţilor, care făceau pe directori şcolilor, câştigă şi şcoalele primind o mai bună îngrijire.

Conform dispoziţiunilor Resortului Instrucţiunii publice, învăţătorimea judeţelor, la sfârşitul fiecărui an şcolar, se intrunea în conferinţe generale judeţene (cu participarea obligatorie şi fiecare membru al corpului didactic beneficiind de diurne şi spese de transport, conform deciziei ministeriale) unde 2 sau 3 zile în şir, se desbăteau cele mai actuale şi mai ardente probleme ale învăţământului primar, sub conducerea revizorului şcolar. Aceste conferinţe erau bine şi metodic pregătite. Se desfăşurau în chip impunător

şi erau cât se poate de instructive şi laborioase. Dovada cea mai vie ne-o prezintă publicaţia domnului Dr. I. Mateiu: *„Conferinţele corpului didactic din Dacia superioară"*, în care se pot vedeà problemele desbătute şi importantele hotărîri aduse, dintre cari unele au rămas şi la baza legii învăţământului primar, dela 1924.

Dăm mai jos câteva puncte din programul celor dintâi conferinţe generale ţinute la Deva, în zilele de 5, 6 Maiu 1920, în urma ordinului Resortului cultelor şi Instrucţiunii publice din Consiliul Dirigent Nr. 7029—920.

»Noua epocă a învăţământului primar în Dacia superioară«, discurs de deschidere, rostit de revizorul şcolar V. Pană.

Reforma şcoalei primare şi mijloacele prin care ea poate deveni folositoare şi mai iubită de poporul nostru. — Şcoala de repetiţie şi de adulţi (organizarea ei practică). — Şcoala naţională după conceptul Decretului Nr. 13.879—919. — Invăţământul în serviciul nevoilor noastre dela oraşe (colaborarea sistematică la selecţionarea elementelor dela ţară).

In anul al doilea, s'au ţinut tot la Deva, apoi la Hunedoara şi la Haţeg. In amintirea tuturor învăţătorilor vor rămânea aceste frumoase manifestaţiuni spriginite şi conduse de oficialitate, în care elementele cele mai de valoare ale corpului didactic colaborau cu bărbaţii de conducere, pentru elucidarea celor mai grele probleme şi ofereau corpului didactic, prilejuri foarte potrivite şi îndemn de a se cultivà şi a luà cunoştinţă despre suflul şi mersul general al culturii şi al învăţământului.

Locul acestor conferinţe generale l-au luat cercurile culturale, dupăcum vom vedeà mai târziu. Aceste din urmă, încă sunt departe de ceace erau conferinţele generale.

Se fac apoi paşi repezi spre unificarea învăţământului cu cel din ţara mamă, introducându-se manuale, regulamente de administrare interioară. Sub guvernarea generalului Averescu, în anul 1922, se încadrează corpul didactic din Ardeal, alături de cel din vechiul regat, creindu-se mai multe grade între învăţătorii, care aici, erau numai titulari sau suplinitori. Şi anume cei dela oraş sunt încadraţi în gradul I. şi II. iar cei rurali definitivi, provizorii, gr. II. şi gr. I. dacă aveau peste doisprezece ani de serviciu. Salariile unificate sunt astfel simţitor mărite de ministrul P. Negulescu.

Programa analitică este înlocuită cu cea din vechiul regat şi administraţia şcolară se schimbă complect introducându-se registre noui etc.

Pregătirea acestei unificări o face revizorul Valer Pană, un om de o cultură şi un mare idealist. Domnia-sa, însă pleacă un timp oarecare la Cluj în care răstimp, este înlocuit de domnul Aurel Pintea şi dânsul foarte priceput administrator şi organizator.

Domnul Pană pleacă definitiv din fruntea revizoratului Deva, neputându-se conformà injoncţiunilor politice, care de pe atunci începeau să se arate şi să facă din revizorat un post politic. Este înlocuit cu dl V. Anastasiu, care stă în fruntea revizoratului, când singur, când cu dl I. Sântimbreanu (sub a doua guvernare averescană) până în anul 1929.

Unificarea complectă a învăţământului, în judeţul Hunedoara, se face sub conducerea d-lui inspector şcolar, P. R. Petrescu, un om de şcoală şi cultură, având şi o practică îndelungată în controlul învăţământului, în acest scop convoacă în consfătuire, pe învăţătorii judeţului, pe câte 2 plase, arătându-le spiritul şi felul în care d-sa inţelegea să unifice complect învăţământul de aici cu cel din vechiu regat. Şi unificarea s'a făcut cu cea mai mare uşurinţă atât pentru dragostea cu care a fost îmbrăţişată chestiunea de către intregul corp didactic, cât şi pentru priceperea şi zelul arătat de către inspectorul susamintit, deşi erau multe şi mari deosebiri, mai ales, în ceace priveşte programa analitică (mult mai încărcată decât cea din Ardeal), în ceace priveşte reducerea claselor dela 6 câte erau aici, la 4 clase şi la 5 divizii, cum erà în vechiul regat, în ceace priveşte administraţia interioră şi susţinerea şcoalelor etc.

Tot ca o urmare a unificării, în ajutorul revizoratului şcolar se mai pun subrevizoratele de plasă (cu revizorii clasa II. sau de control) revizoratului i-se luaseră mai mult de jumătate din atribuţiunile pe care le avea înainte, în schimb, i-se pune în sarcină salarizarea corpului didactic dela şcoalele primare şi grădinile de copii, salarizare, care deaci înainte se va face cu state de plată şi chitanţe.

Printre cei dintâi subrevizori de plasă, în afară de Rusu dela Brad, au mai fost numiţi în cursul timpului: Constantin Baicu, Porfirie Nicoară, N. Furdui, şi Ioan Zepa.

Prin această înmulţire a numărului organelor de control se intesifică inspecţiile şi se îndesesc, unii învăţători fiind inspectaţi şi de câte 3, 4 ori într'un an, pe când mai înainte nu se obişnuia să se facă atâtea inspecţii mai ales învăţătorilor buni. Numărul organelor de control îşi ajunge maximul pe la anii 1926—7 când afară de organele de control susamintite, numărul lor mai crescuse cu: un inspector de comitete şcolare şi activitate extraşcolară, un subrevizor de lucru manual şi un alt subrevizor de gimnastică şi dexterităţi.

„ȘCOALA PRIMARĂ IN LUMINA VREMURILOR ACTUALE"

(fragment dintr'un articol al d-lui insp. P. R. Petrescu).

Cei ce urmăresc îndeaproape publicaţiunile pedagogice mai de seamă, cum sunt: *Şcoala şi Viața, Revista generală a învățământului, Vatra școlară, Buletinul ministerului* ş. a.; s'au convins, desigur că dl inspector, Petrescu, este unul dintre cei mai vajnici apărători, ai învăţământului supraprimar. Aceasta, întrucât priveşte scrisul, împrăştiat în atâtea publicații periodice. Dar domniasa, a făcut acelaş lucru, dacă nu şi mai mult, cu vorba, fiind un foarte bun şi măestru vorbitor, n'a lăsat nici o ocaziune prielnică, fie în conferințe oficiale cu învăţătorii, fie în congrese judeţene sau pe ţară, să nu aducă noui şi noui contribuţii atât pentru întărirea înv. supraprimar şi consolidarea lui, în ce priveşte organizarea, cât mai ales să însuflețească pe dascăli pentru acest ideal pedagogic de ridicare a şcolii, prin sporirea anilor şcolarităţii. Dar cu atât mai vajnic a fost când a trebuit să apere acest înv. impotriva atâtor duşmani şi atâtor inconoştienţi cari au cerut desfiinţarea lui complectă.

Domniasa a scos şi o broşură în acest scop intitulându-o *„Ciclul al doilea"*, în care s'au arătat unele neajunsuri, iar învăţătorilor li-s'au dat tot felul de îndrumări pentru ameliorarea şi consolidarea acestui învăţământ.

Am avut ocaziunea să vorbesc cu domniasa despre anii de şcolarizare primară din alte ţări mai culte, cum de pildă, este Germania, unde lumea ţine morţiş ca aceşti ani să fie cât mai numeroşi, adecă cât mai mult şi mai intens contact cu şcoala — şi am văzut bucuria şi fericirea, pe faţa domniei sale, radiind, din tot adâncul, atunci când împreună statoream că, aceşti ani de şcolarizare trebue să se înmulţească şi la noi.

M'am convins atunci că d-sa este cel mai statornic apărător al înv. suprimar şi că gelos pe destinele acestui înv. stă straje neclintită, nelăsând pe nimeni să se atingă cu vorbe de ocară sau scepticism, de el.

Numele d-sale se leagă indisolubil de această mare problemă a şcolii primare. Este, atunci, dela sine înţeles,

durerea şi regretul, pe care d-sa îl simte, atunci când vede că această problemă vitală a şcolii primare române, este lovită prin anumite dispoziţiuni sau prin nepăsarea celor chemaţi. Implicit d-sa este şi apărătorul dascălilor, cari şi ei, tot acest ideal nutresc, dar glasul lor se înţelege, nu se poate auzi atât de sus.

Admirăm această perseverenţă pentru un ideal atât de frumos! Şi nu putem să nu reproducem o parte dintr'un alt articol scris de d-sa, în Buletinul Oficial al ministerului, când vedem că şi aci pulsează aceiaş dragoste şi înţelegere faţă de problemele vitale şi de actualitate ale şcoalei noastre. Şi totodată îi mulţumim pentru asentimentul d-sale curtenitor, în ce priveşte permisiunea de reproducere, pe care o lăsăm să urmeze:

„Ca unul ce am avut parte să lucrez în chip real încă din 1924, la aplicarea legii şi în ce priveşte această măsură inovatoare a ei, ciclul II, în fosta regiune şcolară, a IV-a Sibiu, în care corpul didactic şi tot personalul de control au ştiut să treacă peste toate greutăţile întâmpinate, îmi voiu permite să arăt în ce chip văd că s'ar putea iarăş lucra ca să nu mai stăm în paradoxala situaţie, creiată mai acum vre-o 3 ani, având deoparte, o lege bine întocmită iar de alta o şcoală care, prin felul ei de funcţionare de azi **nu e nici după tipul vechiu, cu 4 clase, nici după cel nou, de 7 clase primare.**

1. Să i se dea şcoalei primare, în cel mai scurt timp, factura indicată de lege, caracterul ei integral, de 7 clase, care să cuprindă pe toţi copiii ce nu pot merge în învăţământul secundar teoretic sau practic. Frecventarea claselor V, VI şi VII să fie o obligaţiune nediscutabilă pentru aceşti copii.

2. Ministerul Instrucţiunii, să binevoiască a dispune, pe baza unui acord cu departementele respective, ca toţi factorii administrativi comunali şi judeţeni, depe întinsul ţării, să sprijinească legea, în aplicarea ei strictă, ca, astfel, dintr'o colaborare a acestora cu corpul didactic, să rezulte o cât mai bună frecventare a şcoalei, de către elevi, o cât mai intensivă propagandă culturală pt. săteni.

Propunând acest lucru, nu mă gândesc câtuş de puţin, ca primarii, notarii, pretorii, prefecţii etc., să facă

uz, la orice pas, de amenzi, cât la acele încercări și măsuri persuasive de avizare și de convingere a părinților, rămânând amenzile numai pentru cei absolut îndărătnici, cărora să li se arate astfel, că **binele se face de multeori și cu sila.** *Avem un popor încă docil, care, dacă va vedea că toți din toate părțile, îi vorbesc la fel, va ascultà și va executà.*

3. O școală, ca să fie bună, are nevoie, e adevărat, de o bună programă analitică. In aceasta găsește învățăvățătorul un neprețuit auxiliar. Nu-i mai puțin adevărat, însă, că nimeni nu trebuie să creadă, așà cum mai cred unii, că o programă analitică este totul, că numai din cauza ei nu ar fi dat ciclul al II-lea bune rezultate sau că nu a luat ființă pretutindeni acest ciclu. Invinuirea adusă bietei programe, că ea n'a corespuns scopului urmărit de acest ciclu, că n'ar ține seamă de principiile unui regionalism educativ, de acela al corelației dintre obiecte și chiar de acela al centrelor de interes (mai ușor de rostit, dar mai greu de aplicat în adevăratul lui senz) este lipsită de temeiu. Acuzatorii ori n'au pătruns'o, sau n'au căutat s'o aplice măcar cât de cât.

Căci, de fapt, programa e literă. Sufletul trebuie să i-l dea învățătorul.

Programa de azi, pentru cl. V, VI și VII, îndeplinește, luată în genere, multe din condițiunile cerute de un învățământ serios. Are chiar o calitate mai mult decât cea dela cl. I–IV sau ca cele dela cursul secundar. Calitatea de a nu se socoti **intangibilă,** *ci, dimpotrivă, de a fi elastică, tocmai din cauza scopului urmărit de ciclul II, din cauza terenului școlar (felul școalei) unde se aplică și a timpului variat, de care dispun școalele. Intocmită pe un cadru destul de larg, ea a fost creiată chiar prin lege, pentru patru tipuri: agricol, industrial, comercial — pentru băieți și profesional și de gospodărie — pentru fete. Nu poate fi acuzată, deci, că n'a ținut seama de anume considerațiuni, mai ales că în afară de precisele indicații ale legii, că „programa acestor trei clase din urmă* **va varia** *după natura localității, felul de ocupație a locuitorilor etc.", și că* **„poate suferi variațiuni și poate fi adaptată etc.",** *ea, programa, cuprinde instrucțiuni*

foarte lămurite asupra tratării obiectelor de studiu, în vederea vieții celei mari.

O vină o poartă și unele organe de control, cari trebuiau să dea lămuriri în această privință. Vom vorbi mai la urmă și de rolul acestor organe.

Luându-se drept călăuză cadrul programei oficiale de azi, se pot alcătui programe pe grupuri de școale, pe regiuni, unde ocupațiile locuitorilor, cerințele vieții, sunt asemănătoare. Doi, trei învățători, din cei cu experiența vieții școlare, deci cu destulă pricepere, luați din puncte răslețe ale unei regiuni, vor fi puși, printr'o încurajatoare grijă a organelor de control, să facă proecte de programă, cari, discutate apoi și vizate de organele respective, să fie supuse aprobării Ministerului, ca să li se dea caracterul oficial. Iată, în felul acesta, *o programă regională, veritabilă, isvorîtă chiar din locul* unde se va aplicà.

Dar o asemenea programă cu caracter regionalist, întocmită în felul indicat de mine și de lege, privind un cerc mai larg de școale, o regiune mai mult sau mai puțină întinsă, își va aveà și ea generalitățile ei. Va trebui deci, când este vorba de fiecare școală în parte, să fie adaptată după codițiile speciale ale localităților în care funcționează. In acest caz, învățătorii respectivi vor aveà să facă lucrarea de adaptare, căci numai ei, cunoscând bine situația, vor puteà làsà la o parte ce nu trebue sau vor adăugà tot ce este caracteristic, propriu, localităților lor, stabilind astfel și cantitatea de cunoștințe ce se potrivește timpului de care dispune școala. Nu va fi, în acest caz, printr'o asemenea programă, o aplicare a principiului localismului? *Această programă va fi aprobată de autoritatea școlară județeană, pe răspunderea ei. Ea va fi scrisă de învățătorul cursului dela ciclul II, va fi semnată și de director, ca eșită din discuția învățătorilor școalei sau unui grup de școale asemenea și vizată de subrevizorul școlar. Ministerul nu va aveà decât să se bucure de asemenea lucrări, ieșite din laboratorul unei munci migăloase, dar de suflet și de răspundere față de aceia — elevi și popor — cărora li se aplică programa. Aceasta, programa ciclului II, va fi atunci rezultatul unei operațiuni de osmoză intelectuală, de schimb de la centru la periferie și dela periferie la centru. Unde s'a practicat acest lucru s'a ajuns la frumoase rezultate. Se pot cità cazuri destule.*

4. Orarul este, precum se știe, încă un factor de seamă în școală. Și, el, ca și programa, este supus variațiunilor, când e vorba de clasele V, VI și VII, pentrucă aceste variațiuni sunt dictate de foarte multe împrejurări și condiții în cari au a funcționà școalele. Un orar va fi la o școală unde aceste cursuri țin, **ca și la ciclul I, un an școlar întreg** și un altul acolo unde cursurile vor dura numai 5 luni, cu ore în fiecare zi. De aici o schimbare de forme a programelor, după factura orarului. Un fel de orar va fi apoi pentru o școală cu 5 luni de curs continu, dar cu 3, 4, 5, etc. învățători și un alt fel, la o școală, tot cu 5 luni de curs, dar numai cu 1 și 2 învățători. Cine să rezolve, deci, și chestiunea orarului, în legătură cu programa și, prin urmare, cu specificile situațiuni locale și regionale? Nu tot învățătorul sau învățătorii respectivi, dar sub controlul și răspunderea autorității școlare imediate? Acest lucru se poate face. El s'a practicat și se practică în unele părți de țară cu bun efect. Rămâne numai, să se activeze peste tot repede, în acest sens, pentruca nu, din cauza orarului, să nu funcționeze ciclul II nici în anul școlar ce vine.

Țin să menționez cu acest prilej, pentru cunoașterea, sistemului de organizarea școalelor germane (particulare confesionale) din Ardeal, cu 1 și 2 învățători. La aceste școale, clasele funcționează prin alternare, pe ani. Astfel, într'un an vin numai clasele fără soț (I, III, V și VII), iar în cel următor numai cele cu soț (II, IV și VI). Sistemul dăinuește de foarte mult timp. Prin el se face o economisire de forțe, dar se creiază și două inconveniente: unul al situației celor destinați să rămână repetenți și altul că elevii cl. I, venind numai la 2 ani, vor trebui să intre în școală — unele serii — la etatea de 6 ani, adică împotriva legii. Repetenți nu rămân, după acest sistem, căci cei indicați, la aceasta, prin neprezentarea lor, sunt târîți, duși, cu voia, fără voia lor, până la terminarea școalei.

5. Personalul didactic, pentru acest ciclu al II-lea, trebuie să întrunească anumite condițiuni. Superioritatea aici, cred eu, nu va stà însă numai în titlu. Ea stă într'o experiență, într'o deplină cunoaștere a vieții mediului în care se află școala, în priceperea cu care și-au însușit această experiență învățătorul sau învățătorii ce vor preda la ciclul II. Cursurile de pregătire, organizate de Minister pentru timpul verii, vor trebui să țin-ească, prin programa ce se va adopta, ca să se dea învățători-

lor un ansamblu de cunoștințe teoretice și practice, în legătură cu programa analitică a fiecărui obiect de studiu. Nu numai răslețe conferințe, ce-l pot lumină — ce-i dreptul — pe învățător, într'o chestiune sau alta, dar nu-l vor puteà înălțà cu toată ființa lui dăscălească, la un nivel cât mai ridicat, ci să i se dea acestuia și partea teoretică, din programă, într'o ordine sistematică, așà precum, în ce privește latura practică, s'au făcut în anii precedenți cursuri foarte bine sistematizate. Bărbații au învățat îndeletniciri manuale, și multe și cu temeiu, iar femeile, gospodărie țărănească, la mașina de gătit și industria casnică la răsboiu. Venind acasă, acești învățători să fie obligați a pune în practică, în școalele lor, tot ce au învățat, căci altfel cheltueli zadarnice, slabe progrese.

6. Rostul organelor de control, în ce privește cursul celor trei ani din urmă ai școalei, primare, este, în vremurile de azi, de o covârșitoare însemnătate. E timpul acum, de a se construi ceva, ce, la noi, nu a avut o tradiție. Tot controlul să se facă în vederea acestei construiri a unui învățământ complet de 7 ani. Să se îndrumeze, să se încurajeze învățătorii cari au isbutit să dea ființă unui asemenea învățământ. Un organ de control, sprijinit fiind de Onor. Minister, prin măsuri ca cele preconizate la punctul 2, să facă uz de toate puterile sale, ca să determine cu cât mai bun efect, factorii administrativi județeni pentru a se da școalelor concursul necesar. Să țină deaproape ca, pentru anul ce vine, să se întocmească din vreme programe analitice și orarii după normele date de lege și de cele spuse mai sus.

In acest chip văd eu posibilitatea de înfăptuire rapidă și sigură, pentru vremurile actuale a școalei noastre primare.

PETRE R. PETRESCU
insp. șc. Sibiu."

CUVINTE ÎNȚELEPTE

Este foarte ușor iarăși, să fii și nemulțumit dar fără socoteală. Să fii nemulțumit și să te revolți cu pricepere însă este un dar divin. Revolta cu inteligență, cu socoteală, este ca o apă mare plină de forță.

CRISNAHMURTI.

ROSTUL VIEŢII

(de: *Ester Borro*)

Deabia se sprigină copilaşul pe gingaşele lui picioare şi iată că se foloseşte de noua autonomie câştigată pentru a se mişcà curios faţă de nesfârşitele lucruri ale Naturi lui Dumnezeu: în experienţă şi în asimilarea lor este expresiunea necuprinsă a vieţii ce ţâşneste din lăuntru, viaţa gândului care în desfăşurarea lui o umple de bucurie.

Aşa îşi construeşte el mica lui lume; lume mică, dar mare pentru el, fiindcă încă nu poate cuprinde alta mai mare pentru el.

Şi gândul creşte şi se măreşte: aleargă copilul prin iarbă şi prin flori ca să prindă fluturi: sare pe munţi şi pe văi: zideşte castele de nisip pe plagea mării imense. Acum nu numai adună în poala lui nesfârşitele lucruri ale Naturii lui D=zeu, ci le cântă şi le descrie suav.

In realitate nu lumea care fie mică sau mare ci gândul este acela ce creşte şi se măreşte şi îi faee lui, dela început, un singur aspect al lucrurilor, şi atinge una singură dintre coarde, care în vibrarea ei face să sune sufletul uman.

Copilul simţeşte deja un prim acord între sine însuşi şi intre tot ce=l înconjoară, deja aude palpitaţia vieţii care pulsează în vinele lui, ca înăuntrul seminţelor, a trunchiuri=lor, a ramurilor şi a frunzelor copacului, şi în toate vietăţile, deja intueşte inţelesul şi puterea inevitabilei lupte interioare şi se ridică într'o lume care întrece pe acela al lucrurilor materiale sfârşite.

Dar când a devenit adult tot mai mult se gândeşte asupra propriilor dureri şi bucurii; când e om matur încât într'adevăr trăeşte viaţa cu ochii deschişi şi vigilenţi îna=intea propriului său gând, atunci *vrând nevrând,* cu toată puterea neîmblânzită care porneşte din neajunsul insuportabil înaintea unei probleme imanente rădăcinii însaşi a spiritului omenesc, caută certitudinea şi adevărul lumii pe care şi=a construit=o, se neliniştęşte şi se întristează şi desfăşură o energie cu mult mai puternică şi mai profundă, prin care să culeagă şi să explice, dincolo de existenţă, adevărata ei esenţă.

Care-i această esenţă? Care-i adevăratul înţeles al vieţii? . . .

In tinereţe, îutorcându-ne privirea spre cel mai apropiat şi mai superficial aspect al lucrurilor, la noutatea şi varietatea circumstanţelor exterioare, aproape copil neexperimentat, omul pare că-şi reincepe mereu ziua lui, începând experienţa unei lumi noui. In pieptul său adună ampla respiraţie a vieţii, în inimă mii de aspiraţiuni şi dorinţe, mii de vise inefabile. Şi când dragostea, această forţă puternică şi grandioasă, care înalţă, nobilează şi te face sublim, răsare şi se eliberează din profunzimile fiinţei, atunci el, schimbat cu totul, ridică înalt imn de bucurie, ce pare să umple universul.

Este viaţa o cupă plină cu nectar?

In adevăr, din însuşi realitatea bucuriei derivă în chip necesar durerea.

Trec anii, şi cu tinereţea smulg vise, speranţe trecătoare şi adesea înşelătoare. Şi în timp ce se îmbogăteşte experienţa, şi cursul existenţii devine mai stabil şi limitat, multe cuceriri ne scapă, multe lucruri se pierd, şi ceeace mai mult ne îndurerează şi ne sbuciumă, persoanele cele mai iubite trec, se stîng, se stîng şi nu se mai întorc niciodată.

E viaţa un pahar plin de amărăciune?

Se scurge vremea; mereu, în decursul alternărilor stabile a stagiunilor, sămânţa se transformă în seceriş, pentru a se reîntoarce iarăşi în brazdă: mereu şi neschimbat, în decursul fluxului de circumstanţe şi evenimente, se repetă bucuriile şi durerile, amorurile şi urile umane; mereu şi neinduplecat, transportaţi de curentul timpului, toţi viii sfârşesc în eterna mare a morţii. La ce să iubeşti şi să nădăjdueşti? La ce să mai lupţi?

» . . . Străluceşte luna şi stelele deasupra delicuentului ca şi deasupra celui mai bun dintre oameni.

»Vântul şi ploaia torenţială tunetul şi grindina se precipită pe căminile amândurora, şi-n trecerea lor furioasă răpun pe unul în locul celuilat, la întâmplare.

Tot aşa norocul merge dibuind printre mulţime, şi cuprinde aci capul încârlionţat al copilului nevinovat, aci capul pleşuv al adultului plin de păcate («Gothes Gedichte: *Das Göttliche.*)

Este viaţa un astfel de joc fatal al norocului orb?

E poate nimicnicie? Să nu ne oprim la cel mai superficial şi mai apropiat aspect al lucrurilor, unde nu mai străluceşte adevărul intern. Să trăim la limpedea şi plina lumină a zilei: să pătrundem până la obârşia oricărei existenţe, să ne coborîm la adânc, la origina oricărui gând. Acolo este esenţa lumii pe care noi o populăm, acolo este adevăratul înţeles al vieţii.

Omul, născut ca cel mai slab dintre animale, şi expus celui mare pericol de a sucombà forţelor adverse ce-l înconjoară întotdeauna conservă şi afirmă pretutindeni existenţa sa. Cu ajutorul gândirii cunoaşte şi domineazà aceleaş forţe mult mai ucigătoare, descopere secretele naturii, şi ale energiilor sale cele mai ascunse, se ajută pentru a-si mări mereu puterea sa, să-şi extindă stăpânirea, să înmulţească mijloacele de satisfacere a propriilor trebuinţe, pentru a valorificà acestea, adică voinţa din el. Din veac în veac, servindu-se de orice precedent pentru a se urcà la trepte cu mult mai înalte, el merge costruind lumea civilizaţiei, cu descopereirile şi invenţiile sale, în faţă mereu, cu probleme tot mai radicale, şi de noui ştinţe şi noui arte.

Cântă poetul pe Beatrice a lui, femeia din ceruri pe care privind în soare o ridica din sferă în sferă până în Empireul plin de lumină. Leopardi face să rămână celebră propria şi disperata sa durere, care prin virtutea artei creatoare e menită să însemneze durerea universală.

Asurzind în lumea sunetelor sale, Beethoven continuă să pătrundă, să conteple şi să adore imensul ocean al armoniilor.

Leonard întâlneşte pe Mona Lisa, sublima amantă a a surâsului enigmatic, şi o pictează; destăinuind culorilor secretul marei lupte pe care el a cunoscut-o, lupta prometeică între cer şi pământ.

In opera gândirii, ce din secol în secol creşte, se extinde şi progresează, ei, culmile artificiale, au drept umili colaboratori pe toţi oameni; acei ce sunt ca şi acei ce au fost şi cei ce vor fi:

Se oboseşte gânditorul şi se consumă, ca să descopere altora şi lui însuşi lumea lucrurilor materiale şi finite şi acea a ideilor nemateriale şi infinite.

Ţăranul aruncă în brazda roditoare, care va produce

»întâi firul de iarbă şi apoi spicul, şi mai apoi grâul copt în spic.« (Mareu IV. 28.)

Asudă faurul, ca să smulgă naturii brutte şi informe unealta folositoare la lucru.

Mama dă la lumină creatura sa: o nouă existenţă şi-a început calea; un gând individual, care înainte nu erà, a inceput să fie; o rază a splendorii divine a îmbrăcat formă omenească.

Să ne proşternem şi să adorăm . . .

Mărirea umanităţii se ascunde încă şi mai cu seamă în legăturile, în faptele, în evenimentele existenţei omeneşti de toate zilele, a cărui veracitate profundă, interioară este în rădăcinile însaşi ale arborelui vieţii; rădăcini cari misterioase, se afundă şi se rămuresc în frumosul pământ ce le nutreşte, şi se întâlnesc şi se încrucişează şi se unesc ca să alcătuească o mare reţea ascunsă, un suflet singur.

Să nu călătorim numai pe jumătate treji, perzând ceeace este mai preţios pentru noi; să nu renunţăm a trăi într'adevăr; să scrutăm, să pătrundem înăuntru, tot mai afund în această fiinţă a noastră, a cărei fund se pare, în unele momente, că nu-l putem atinge, şi să cunoaştem inefabilul şi eternul adevăr care este în noi, şi care este *noi,* şi vom rupe lanţurile cari ne ţin în sclăvie.

In cele mai mari adâncimi ale fiinţei noastre, în acea înnăscută unitate care este la rădăcinile vieţii, şi face din toate sufletele un singur suflet, este lumină şi căldură: este dragoste, putere stăpână şi esenţială care întotdeauna înflăcărează şi îmbracă tot gândul şi-l împinge să se realizeze pe sine însuşi, prin propria virtute, învingând piedecele şi barierele ce i-se opun, negându-se şi întrecându-se, ca să se afirme ca libertate şi nemărginire, ca *acţiune morală.*

Dincolo de orice superficialitate şi schimbătoare aparenţă a lucrurilor, dealungul tuturor legăturilor, a faptelor şi evenimentelor omeneşti, se desfăşură şi se ascunde o luptă grandioasă între bine şi rău, între noi însaşi şi între noi însaşi.

Sub picioare e pământul dur şi greu, deasupra capului bolta cerească şi noi înaintăm pe calea noastră: la orice pas o nesiguranţă; în orice oră o cădere, pentru a ne ridică mult mai experimentaţi, o înfrângere pentru a ne sulevà cea

mai superioară şi mai decisivă biruinţă. »Nevinovăţie complectă şi curăţenie complectă zărim la cele două limite extreme ale existenţii noastre, şi trăim între ele, loviţi de furtuna greşelii. Aşa navigatorul zăreşte la miazăzi şi la miază-noapte un punct luminos înapoia norilor, în timp ce el e în voia furtunii de pe mare şi de pe cer, este în pericol de a naufragià«. (Pestalozzi, Meine nachforschungen.)

Aceasta e adevărata semnificaţie a vieţii, căreia se adaugă tot ceeace e uman, divin şi esenţial în noi, şi care, trăită în luptă şi în umbra morţii, este sămânţa şi chezăşia nemuririi.

Aici jos, totul este vanitate, dacă nu e privit prin prisma luminii idealului moral; şi viaţa însaş nimic mai mult decât o teribilă contrazicere. Dar totul câştigă cea mai înaltă valoare şi devine sfânt pentru noi dacă, în intimitatea bucuriei bunătăţii care se perfecţionează, bucurie, care străbate orice durere omenească, devine mijloc ca să ne apropie de adevărata noastră destinaţie, la bunătatea perfectă.

Lumina este în noi, şi împrăştie umbrele: dar e cert că nu o putem menţine strălucitoare dacă alte feţe nu ne-ar reflectà splendoarea. Şi ochii noştri deaceia se întâlnesc, şi sufletele noastre, întoarse una către alta, imediat se înţeleg: suntem fraţi.

Din profunzimile fiinţei noastre, din acea unitate înăscută care este la rădăcina vieţii, şi face din toate sufletele unul singur, răsare glasul Marelui Comandament, sublima lege a dragostei.

Da, să ne iubim unii pe alţii; să ne ducem poverile noastre, şi să ajutăm pe fraţi să şi-o ducă: să dăm de mâncare celui flămând; să dăm de lucru celui ce are puterea să-şi câştige pâinea; să spriginim cuvântul de căldură, de mângâere şi de sfat celui care-l aşteaptă şi are nevoe de el; să promovăm lacrimile păcătosului pocăit; să curăţim ceeace e necurat; să spiritualizăm materia. Aceste şi lucruri asemănătoare să facem, şi, chiar supuşi legilor spaţiului şi timpului, ne va fi dat să trăim în Dumnezeu viaţa nemuritoare universală.

(L'Educazione Nazionale — Roma)

traducere.

DIN REALIZĂRILE FASCIZMULUI ITALIAN PE TEREN EDUCATIV

Cele mai multe din ţările Europei, au trecut prin reale transformări, în urma măcelului dintre 1914—18. Acest carnagiu uman a fost totodată şi un prilej de trezire la realitate, pentru toată lumea. In tendinţele şi mentalitatea post-belică, găsim o notă comună, aproape la toate popoarele. Aceia de a-şi valorificà produsele autohtone, în domeniu intelectual, social, economic, etc. Iar pentru realizarea acestui scop, mijlocul cel mai sigur este educaţia. A da tinerelor generaţii educaţie naţională — în măsură raţională bine'nţeles — educaţie inspirată de cerinţele, de nevoile sale proprii.

Rusia, Turcia, Germania, Italia, au pornit spre terenul realizărilor, ţinând fiecare seama (sau fiind de bunăcredinţă că o face) de aceste realizări, care cereau drept la viaţă. E interesant de cunoscut procesul de creaţie al acestor popoare, pentruca raportându-l apoi la şubredele noastre realizări, să'nţelegem odată că nu-i suficient ceiace facem, că, nu numai că nu-i destul; dar că n'am făcut de 12 ani aproape nimic, din ceiace ne-ar putea atrage gândul de recunoştinţă al urmaşilor noştri. La baza reformelor de orice natură, din fiecare ţară, stau tendinţe de frumoase realizări morale. Judecând obiectiv, suntem forţaţi a recunoaşte că, şubrezenia noastră e tocmai de natură morală. Ne mulţumim a-i face teoria, fără a ne simţi obligaţi să-i alăturăm puterea ce i-o dă viaţa.

Cu ajutorul indiciilor pe care ni le oferă publicistul francez Emile Schreiber, într'un studiu-anchetă, asupra realizărilor regimului fascist, după 10 ani de fiinţare; vom încercà să facem un rezumat al realizărilor pe care acest regim le-a efectuat, pe teren educativ.

Dintre marile merite pe care poporul italian le poate atribui lui Mussolini, cel mai de seamă e acela, de-a fi înţeles că un regim de autoritate, care n'are la bază nici dictatura proletariatului şi nici libera voinţă exprimată, a poporului; nu se poate menţine în timpurile actuale, decât dacă va realizà el însuşi operele sociale, cele mai înaintate. Problema fiind aceiaşi în toate ţările, esenţialul este, de-a preveni orice nemulţumiri; creind pentru popor instituţii capabile de-ai asigura bunul mers şi confortul său. Ori fascismul e preocupat de-a organizà, pe o vastă scară, opere

sociale, pentru toate vârstele (copilărie şi adolescenţă, muncitorime).

Fascismul, fenomen posterior bolşevizmului, s'a inspirat de sistemul operelor sociale, organizate de către Soviete; adoptându-l nevoilor şi posibilităţilor sale. Italia vrea însă realizarea aspiraţiilor tuturor claselor sale sociale, nu numai a uneia singure. De aceia operele realizate de fascism, par a fi în plină ascensiune. Ele au avantajul de-a fi clădite pe un plan naţional şi de-a fi realizat — mulţumită acestei unităţi, — un ansamblu omogen. Pentru educaţie, fascismul a făcut următoarele. A înfiinţat numeroase maternităţi, aziluri pentru sugaci, grădini de copii, în toate centrele Italiei. Ele sunt întemeiate peste tot, în spiritul cel mai modern. E uimitor rezultatul şi cu atât mai merituos, cu cât mijloacele de realizare sunt foarte simple; economia forţată impunându-le aceasta. Personalul nu e retribuit cu nimic şi fiecare îşi face datoria, în mod benevol. Femeile din burghezime ori din popor, îşi sacrifică timpul liber ori vacanţele, făcând stagiu în aceste instituţii, unde sunt plasate prin rotaţie. Pentru copiii familiilor mai numeroase, mai sărace şi mai demne, sunt aranjate colonii de vară, pe plajele dela Ostia, Quzio, etc. unde băeţi şi fete, petrec o lună de recreaţie. Organizaţia acestor colonii, e asemănătoare mult acelor »lagăre muncitoreşti« din Jalta (Crimea); deoarece e adevărat că — voluntar ori nu — dar aceste două regime dictatoriale, se aseamănă în multe, prin realizările lor.

In aceste colonii, copiii petrec clipe de adevărată bucurie, în sunetele armonioasei »Giovinezza« şi a imnurilor dedicate Ducelui. Elanul acestui tineret e identic cu acel al tineretului rus, pentru regimul său. (E natural doar, căci în orice ţară e mai uşor să entuziasmezi pe tineret, decât pe adulţi).

Principiul regimului fascist este de-a ocroti şi educà pe toţi copiii dela vârsta de 5 ani. Dela 5 la 13 ani, băeţii fac parte din organizaţiile de »balillas« iar fetele din acele de »piccole italiane«. Acolo, în uniforme, băeţii în camăşi negre, iar fetele în bluze albe, îşi consacră orele libere, Duminicile şi vacanţele, educaţiei în comun. Aceste instituţii sunt analoage cercetăşiei, dar aceasta din urmă, e interzisă în Italia. Explicaţia acestui fapt este că, cercetăşia e o instituţie cu tendinţe internaţionale, iar regimul fascist vrea să dea tineretului său o educaţie în sens unic, naţional. Educaţia cercetaşilor e exclusiv sportivă şi naturalistă; iar fascismul vrea să dea tineretului său, educaţie militară. Aceste lucruri le dă d. Mino D'Aroma, preşedintele partidului fascist din Roma şi care

are sub ordinele sale 826.000 copii organizaţi, din provincia Milan (dintre cei 4,000.000, câţi numără Italia).

Copiii care fac parte din »balillas« sunt sub directa conducere a vechi ofiţeri, cari fac parte din aceste instituţii. La vârsta de 8 ani, »balilla« primeşte o puşcă veritabilă, pe care învaţă a o mânui. Cei mai mari au la dispoziţie miltraliere, bărci, mici vase de răsboiu, (acei care locuiesc în oraşe maritime). Iată ce spun mai mulţi conducători de »balillas«: »Să nu se creadă că educaţia militaristă e una şi aceiaşi cu educaţia răsboinică. Poporul nostru, quasibalcanic, (expresia lor) este unul din popoarele cele mai individualiste şi mai desorganizate, din câte există. Obişnuind din copilărie cu disciplina militară, noi voim a-i desvoltà gustul efortului colectiv«.

Din fericire »piccole italiane« nu primesc arme. Ele învaţă infirmieritul, croitoria, bucătăria, principii de higienă şi puericultură. Bine'nţeles, atât băeţii cât şi fetele, fac gimnastică şi toate sporturile, în plin aer. La 14 ani »balilla« devine »avantguardisti« iar »piccole italiane« devin »giovani italiane«. Aici, educaţia militară de-oparte, aceia menajeră, de alta; e organizată pe un ritm mai accelerat. In fine, la 18 ani »avantguardisti« care doresc, pot trece în miliţia fascistă, unde găsesc posturi retribuite, care le asigură minimul de existenţă.

Cam aceste sunt, în linii generale, operele pe care le face pentru educaţie, fascismul, în mod metodic, în toată ţara. Adecă acestea sunt acele care, până în prezent, au cea mai mare extensiune. Efectul asupra tineretului, e indiscutabil. Educaţi pentru şi prin regim, generaţiile tinere îi aparţin cu trup şi suflet, la fel cum în Rusia, tineretul aparţine regimului său.

Sunt interesante de cunoscut instituţiile de odihnă, aşa zisele »dopo lavoro« (după lucru) organizate pentru educaţia clasei muncitoreşti. Acestea au fiinţă abea din 1926.

Pentru noi, caracterizarea pe care conducătorii de »balillas« o fac, poporului italian; e semnificativă. Şi obiectivi fiind, ne-am putea-o însuşi. Sistemul nostru de educaţie, bazat mai mult pe împrumuturi, decât pe realităţi autohtone, ar acceptà bucuros reforme, în concordanţă cu necesităţile sale. Şubrezenia temeliei, pe care e clădit sistemul de educaţie, la noi, o dovedesc ferventele organizări şi reorganizări, care se succed. Oricâte ar fi ele aceste reorganizări, atâta vreme cât ele sunt elemente mai mult de împrumut, având la bază »principiile călăuzitoare« din cutare ţară civilizată; ne vom sbate tot în acelaş haos, care domină întreaga noastră organizaţie.

Dacă Rusia, Turcia, Germania, Italia, şi 'n fine toate ţările care au trecut sau trec încă prin procese de refacere, au în vedere întâiu esenţialul respectării elementului autohton şi a necesităţilor sale naţionale; este că au înţeles că, viabilitatea unui popor stă — în primul plan — în respectarea, stimularea şi valorificarea propriilor sale forţe.

De sigur, ne putem mândri şi noi românii, cu minţi luminate, care au înţeles pe deplin necesitatea respectării acestor realităţi; dar dela nobilele lor intenţii şi până la...... concursul împrejurărilor, ce drum greu şi de neprevăzut!

Fără îndoială, nu vom cere o organizaţie militaristă, a tineretului. Căci oare simţul disciplinei nu se poate obţine fără arme, miltraliere, etc.? Dacă toate ţările ar urmà exemplul Italiei, am vedeà o întreagă generaţie pregătită pentru luptă. Ce carnagiu, în perspectivă!

Am făcut relatarea de mai sus, ca o ilustrare în plus ca un nou prilej de comparaţie cu activitatea ce se desfăşoară în domeniile vieţii noastre naţionale şi în special pe teren educativ; faţă de lupta plină de viaţă, din alte ţări. Şi e cu atât mai trist, cu cât, posibilităţile noastre de creaţie ar fi poate mult mai fericite. Ceiace ni s'ar cere — în primul loc — cred, ar fi traducerea în realitate a unei conştiinţe morale; pe care nu prea dăm dovadă că o avem. Aceasta ne-ar deschide apoi căi de acţionare şi ne-ar uşura cimentarea lor.

V. MĂRGINEANU
inv.

GRADELE ÎN ÎNVĂŢĂMÂNTUL PRIMAR

Prin noua modificare a art. 115 şi 142 din legea înv. primar, se înlocuesc gradele I. şi II. cu merite culturale, cari se obţin cu totul după alte criterii. Sistemul de avansare s'a schimbat complect, punându-se pe alte baze şi înlocuindu-se examenele. Faptul a dat naştere la numeroase critici susţinute în prima linie de însăşi preşedintele nostru d. D. V. Ţoni, d-sa mai având şi alte motive de alt ordin. Evident, felul cum se aplică noua reformă este departe de a-se înfăptui ceiace s'a intenţionat. Criticile sunt binevenite şi noi „grosul" dăscălimii

le acceptăm aproape fără rezerve, când sunt lipsite de patimă; căci nu se poate imaginà un învățător care să nu-și vrea binele. Se naște însă intrebarea: binele nostru era mai asigurat atunci, prin legea veche, sau acum în urma modificării?

In principiu nu este prea mare deosebire. Ambele sufăr de mari lacune. Legea Angelescu se referea mai mult la învățător, la personalitatea lui.

Școala normală cu șase clase era socotită — cu drept cuvânt — insuficient pregătitoare pentru greaua misiune de apostol al culturii. In alte țări, ca de ex. în răposata Austro-Ungarie se socotea suficientă pregătirea învățătorilor în 4 clase de gimnaziu și 4 de preparandie, deaceia nu cerea înv. după terminarea școalei nici un fel de examen! Legile românești au impus însă examenul de definitivat, creind încă două grade mai superioare, dintre care unul se obține făcultativ tot prin examen. Era deci un stimulent puternic pentru autocultivare și perfecționare profesională. Pentru munca depusă întru desăvârșirea personalității proprii se recompensau cu grade, definitiv, gr. II. și gr. I. și anume avantagii. Incât, gradele se obțineau pe bază de cultură generală și profesională. Ca anexă, erau luate în considerare și procesele verbale despre activitatea școlară și extrașcolară. Ce-a urmărit legea (modificarea) Dlui prof. Iorga? In esență a încercat două lucruri! Inlăturarea influenței politice, ceia ce n'a isbutit și stimularea unei activități extrașcolare mai intense.

Ba mai mult, se pretinde creație personală, în domeniul social-cultural și chiar în domeniul profesional. Din punct de vedere idealist, nimic de zis. Cu alte cuvinte, în loc să se socotească o minune înființarea sporadică a caselor de sfat și cetire, cămin cultural, cor, cooperativă etc., de aci inainte să fie obligatorii, înființarea lor să servească drept criteriu de selecționare a învățătorilor. Dar ce folos, că aceste fapte atât de idealiste, după sensul legii, urmează să fie apreciate de primari, notari, șef de post etc., pentru a putea fi înv. propus să-i se acorde „meritul cultural". Aici e greșeală mare.

In sfârșit, legea din 1924 cerea progres intelectual, profesional în domeniul spiritual, modificarea nouă cere progres în mediul social, viața practică. Eu cred că o lege este bună numai când satisface ambele laturi.

Pe cât este de trebuitor ca înv. să fie în curent cu

noutățile pedagogico-sociale; mai imperios se cere ca satele noastre să nu mai rămână la discreția singurilor educatori activi, ascultați azi, agenții electorali, cari au reușit să nimicească complect ideia de autoritate și superioritate socială. Astfel ambele prevederi legale sunt incomplecte. Chestiunea trebuia privită pe ambele laturi. De aci să se plece la o remodificare.

Ceia ce interesează mai mult acum este situația celor 2000 de înv. cari așteaptă și de 4—5 ani să fie avansați. S'au pregătit în atâtea rânduri pentru examen și examene nu s'au ținut. S'au tot amânat examenele pentru că se urmărea modificarea legii, singura lege care rămăsese timp de 8 ani ne petecită. Acum se vorbește de o nouă modificare. Și se va modificà până nu se va alege nimic de ea, așa cum s'a întâmplat cu toate celelalte legi. Faptul că s'a rămas până acum neatinsă, legea învăț. primar, care deși are unele scăderi, de s'ar fi aplicat integral ar fi dat rezultate admirabile, dovedește cât de puțin se interesează guvernanții de chestii culturale. (Cred că ar domni mai liniștit dacă n'ar fi școli...)

Se poate că și noua schimbare de regim să ne fie fatală. Vor urmà noi modificări, timpul va trece și avansările înv. vor fi suspendate...

Cei două mii de învățători nedreptățiți cer să fie avansați la 1 Sept. a. c. în baza înspecțiilor speciale și a dosarelor înaintate Ministerului conform legii în vigoare. Dacă se revine la fostele grade, să li se recunoască meritul cultural obținut acum drept grad câștigat, iar cei cari nu vor corespunde să aibă dreptul a se prezentà la examen. Modificarea să se facă ținând seamă de ambele realități amintite aci, căci sunt indivizibile. Nu se poate concepe învățător eminent, fără o activitate cultural social și fără o cultură profesională temeinică, superioară.

M. BOGZA.

CUVINTE INȚELEPTE

Ce valoare are priceperea ta, ce valoare au înaltele și nobilele tale cugete, viața ta curată, daca nu ajuți pe cei cari sunt în continuă suferință, în întunerec și în nedumerire? Care este valoarea Adevărului ce ai văzut, dacă nu ești în stare să împărtășești din acest adevăr, celor însetați și flămânzi după veșnicie?

Fiindcă ai priceput, fii curajos cu, această pricepere și din viața ta celor ce sunt în întunerec.

Chrisnahmurti.

TOAMNA

LECŢIUNE PRACTICĂ. CÂNTARE

Clasa a II-a fete.

Ascultare. Ce cântec am învăţat în ora trecută? Să cântăm: „Cântec de toamnă”!

Pregătire. Ce poezie am învăţat ieri? S'o spună N.! S'o mai spună M.!

Ţinta. Acum vom învăţa să cântăm poiezia „Toamna”.

Predare. (Se împarte cântecul în cinci părţi.) Am să cânt eu acest cântec. (Invăţătorul cântă cântecul întreg). Am să cânt numai o parte. (A ruginit frunza din vii). Care poate cânta cu mine? Să cântaţi acum singure! (Se corectează greşelile). Care mai poate cânta partea aceasta cu mine? Cântaţi singure! (Se corectează greşelile). Să cânte acum grupa aceasta! Toată clasa să cânte! Să mai cântaţi încă odată. Ascultaţi, am să vă cânt mai departe! (Şi rândunicile au plecat). Se învaţă la fel, ca partea primă. Cine poate cânta acum dela început? Să cântaţi cu toatele! Cântaţi singure! Se procedează la fel şi cu, celelalte părţi ale cântecului. Să mai cântăm odată întreg cântecul!

Se procedează la fel şi cu strofa a doua. Acum să, cântăm strofa I-a şi cu a II-a! Se învaţă strofa a III-a. Se cântă toate trei strofele.

Comparare. Ce cântec am învăţat în ora aceasta? Ce se spune în cântecul acesta? (Că au ruginit frunzele, pasările călătoare au plecat, pustii sunt câmpiile şi nici la horă nu se mai adună oamenii. Se mai spune, că atunci când iarăşi vor fi frunze verzi şi flori şi se vor reîntoarce pasările călătoare, oamenii iarăşi se vor aduna la horă şi ne vom înveseli).

Ce cântec am cântat noi la început? Să-l mai cântăm odată! Ce se spune în cântecul acesta? (Că toamna ne dăruieşte multe şi mulţumeşte atât pe bogaţi cât şi pe săraci; iar noi trebuie să-i mulţumim lui Dumnezeu pentru darurile sale bogate).

Câud se cântă mai ales cântecul: „Cântec de toamnă”? (Toamna). Dar cântarea „Toamna” pe care o

am învățat azi? (Tot Toamna). Prin ce se aseamănă așà dar aceste două cântece? (Amândouă se cântă mai ales Toamna). Cum se cântă cântecul „Cântec de toamnă"? (Vesel). Pentru=ce? (Fiind=că ne aduce aminte bunătățile ce ne dăruiește toamna). Dar cântecul: „Toamna" ce l=am învățat acum cum se cântă? (Frist, jalnic, duios). Pentru=ce? Fiind=cà ne aduce aminte frunzele ruginite, câmpia pustie fără flori și ne aduce aminte pasările, cari au plecat în țările mai călduroase). Prin ce se deosebesc așà dară aceste două cântece? (Se deosebesc prin aceia, că cântecul „Toamna" se cântă trist și jalnic iar „Cântec de toamnă" st cântă vesel).

Aplicarea. Să mai cântăm odată cântecul „Toamna"! Cântați=l singure! Cine poate să=l cânte singură? Alta! Să=l cânte cineva afară din bancă, în fața clasei! Să=l mai cântați și acasă părinților voștri.

TEREZIA ITTU.

IMPRESII DINTR'O EXCURSIE

Erà o seară plină de vrajă neînțeleasă, de farmecul tainic al firii, când cerul începea să se împânzească cu dungi de lumină, când după dealuri raze de argint cădeau impresurând pădurile bătrâne, făcând un joc frumos de umbră și lumină.

Călătoream împreună cu alți doi colegi pe valea râului Beriu în sus, pentru a vizità mai întâi satul Grădiștea de munte și apoi cetatea cu acelaș nume »Grădiștea«.

Cetatea clădită în creerul munților, izolată cu totul de lume, pierdută cu totul în pădurile umbroase de fag. Așezată pe una din culmile munților Cugir o ramificație a munților Sebeș.

Munți masivi, ce se prelungesc spre miază=zi până la munții Parângul, hotarul Gorjului, iar spre miază=noapte cu cursul râului Mures, aducător de atâtea amintiri.

Școala are împrejurimi frumoase.

Biserica, mică și veche, așezată la poalele unui deal.

Mai în sus pe vale, am dat de brigadă.

O casă așezată într'un parc vechiu, ce azi se distruge văzând cu ochii. Aci ni s'a povestit cum prin fața casei, printr'un parc, ar fi curs nu demult apa canalizată dintr'un afluent al râului

Grădiştea. Această apă era adusă într'un eleşteu, unde era crescătorie de păstrăvi, cărora, după ce se desvoltau bine, li se da drumul în râul cel mare, pentru popularea râului.

Dar unde sunt toate acestea? Parcul cel frumos, aranjat cu o amabilitate destoinică, din care azi singuri brazii, în parte uscaţi, mai fac dovadă că aci a fost odată ceva. Din eleşteu ar fi ceva. Se poate vedea locul de creştere al peştilor, canalul, stăvilarele, etc. dar lipseşte interesul de altă dată, lipseşte munca destoinică a unor oameni cu voinţă.

După câteva ore de odihnă confortabilă, iată-ne plecaţi în zorii zilei de a doua pe greul drum, drumul cetăţii.

Parcurgeam pe o potecă îngustă cursul râului Grădiştea spre isvor.

Soarele îşi desvăluià razele sale cele luminoase, cari, aruncau printre creştele munţilor şi rărişul fagilor căldura cea dogoritoare de Iunie.

Huietul apei, vâjăitul vântului şi gândul nostru par'că ne imbărbătau.

Din ce în ce, satul rămânea departe în urma noastră, iar înainte ni se deschidea încetinel valea, având deoparte şi de alta munţii, ce se arătau ca nişte ziduri mai întâi sub formă de dealuri, iar apoi impiestriţaţi tot mai mult cu piatră. Am avut de mers mult pe această vale în sus, până am ajuns într'o luncă, zisă »Lunca Grădiştei«. O pajişte de admirat, brăzdată de cursul râului sgomotos, ce-şi frământă apele sale de pietrele greoaie doborâte altă dată de diferite torente depe munţi. Aci am avut de admirat pepiniera de brădui a statului, asupra căreia ni-a fost atrasă atenţia de cântecul de dor al unei tinere. După câteva minute, iată-ne ajunşi la confluenţa a două părâiaşe, cari închideau în faţa noastră tocmai muntele pe care trebuia să mergem. Am trecut puntea mai mult improvizată peste apa de cristal al părăiaşului şi am început a sui urcuşul greoi al muntelui spre cetate pe poteca făcută de alţi vizitatori ai acestor locuri cunoscute altădată mai bine de strămoşi noştri Dacii, cari aveau construită prin pietrele munţilor o şosea cu mai multe serpentine.

Conduşi mai departe pe poteca ascunsă a munţilor, printre desimea fagilor seculari ce-şi adumbresc steiurile printre cari îşi au înfipte rădăcinile, am ajuns la ora 11 a. m. la primul zid al cetăţii. Pe tot parcursul acesta, frumuseţile de mai înainte s'au ascuns din faţa noastră, luându-le loc privelişti triste. Cimitire

întregi de arbori, căzuţi fie din cauza vânturilor, fie din cauza bătrâneţii, neexploataţi, putreziţi sub povara vremurilor, presărau pământul depunând chiar în faţa noastră o rezistenţă de netrecut.

Iată-ne ajunşi la primul zid al cetăţii, aproape de nerecunoscut, dacă n'am fi fost întâmpinaţi de nişte pietre masive ce făceau dovadă că odată au format un zid de nepătruns. Zidul întâiu făcea înconjor de apărare cetăţii contra duşmanului, care ar fi cutezat să pătrundă până în aceste locuri ascunse.

Cetatea azi este acoperită cu păduri, a căror frunză a acoperit zidurile cetăţii cu deosebire în câteva locuri unde s'au făcut săpături de institutul arheologic Cluj, pentru a se vedea căci, cu adevărat aci, dăinueşte o cetate a Dacilor, strămoşii noştri, singuri cari aveau obiceiul a se apăra prin astfel de întărituri.

Zidul al doilea şi al treilea, ni se iveau în faţă ca nişte trepte spre cari aveam continu de urcat. In interiorul cetăţii am putut vedea un lac, azi pierdut sub pătura de frunză căzută de atâtea secole. Se zice că acest lac ar fi servit ca rezervor de apă al cetăţii, iar azi servind pentru adăpatul cerbilor, căprioarelor, ţapilor etc. şi pentru nămolitul porcilor sălbatici.

S'a mai putut găsi în mijlocul cetăţii un cerc de pietre mari căptuşite cu altele mai mici aşezate sub forma următoare: 6 pietre inguste una lângă alta aşezate vertical iar a şaptea mai lată la fel aşezată. Acest loc se zice că ar fi servit de calendar. Pietrele mici arată zilele de lucru iar a şaptea ziua Sfântă (Duminica). Tot cercul e impărţit în patru părţi, reprezentând anotimpurile. Intr'un loc aparte am mai putut vedea grâu carbonizat dovedind că acolo ar fi fost hambarele.

Lăsând pădurea în urma noastră, mergând printre diferite buruieni de munte, dintre care *steregoaia* îşi ridică capul, parcurserăm spre vârful unei poeniţe, când deodată, la dreapta cale de o oră şi ceva, abia se zăreşte vârful *Godianul,* înălţându-se semeţ până în norii încărcaţi de aburul ce continu se ridică, din văile adânci ale munţilor. Fără drum, fără potecă, printre pădure şi poiană înaintam sburdându-ne ca nişte copilaşi, când deodată un fior ne-a cuprins inimile.

Un curent rece de aer ne săgetă corpul. Eram mai sus de 1550 m. Mâinile aproape ne îngheţaseră, la faţă ne schimbasem, iar pentru a le readuce la normal făceam diferite exerciţii spre a pune sângele în mişcare. Mergând tot inainte în direcţia Godianu, deodată ne pierdurăm într'o pădure cu arbori seculari, dar nu mai

erau fagi, ci brazi. Aerul se schimbase, altă temperatură, altă aromă. Depe frunzele brazilor se scurgeau stropi de ploaie ce căzuseră cu câteva minute inainte. Vântul fluera ca iarna printre crengile brazilor, iar noi cu hainele bine strânse pe corp traversam depe piatră pe piatră, cursul încetinel al unui pârâiaş, ce=şi lua începutul dintre nişte stânci, de sub rădăcinile resfiroase ale unui grup de brăzişori.



Pe Godianul.

După câteva minute iată=ne deasupra pe coama, pe unde un drum mai mult sau mai puţin practicabil există. Ne orientarăm în ce parte vine Godianul şi ne reluarăm direcţia. Când ciasul arăta

4·40 noi ne aflam sub poalele vârfului înnotând printre pietrele ce erau presărate pe poiană intocmai ca stelele pe cer.

Una mai mare mai vizibilă alta mai mică, cari privite dela o depărtare oarecare ţi se pare a fi o turmă de oi ce paşte iarba fragedă a primăverii.

După cinci minute ne aflam în punctul cel mai înalt, unde se aflà o piatră asemânătoare, cu pietrele Km. şi pe care stă săpat »M. T.«.

De aci de sus, depe vârful Godianul, privind înapoi, ni se desfă= şura la picioarele noastre, întinse ca o panoramă priveliştea satelor: Beriu, Căstău, Orăştia iar mai spre răsărit Romos, Vaidei, apoi Cugir, Vinerea şi Şibot, iar mult spre N. E. puteam distinge în bătaia soarelui zidurile oraşului Alba=Iulia fosta capitală a Ardealului.

Jos departe spre N. se întinde o panglică şerpuind, Mureşul, ce curge atât de liniştit în timp de secetă.



Privind înspre M. Z. depe această înălţime de 1659 m. nu vedeam altceva numai munţi cu culmile lor, ce fiecare la rândul său caută a=şi ridica capul deasupra celorlalte. Astfel se poate vedea: Vf. Negru, acoperit în parte cu păduri de brad, cari îi dau adevărata înfăţişare de negru. Acest vârf este despărţit de Vf. Godianul prin valea Godianului, vale adâncă şi fioroasă prin stâncile ascuţite ce se înalţă în sus ca nişte suliţi. Mai departe se

poate vedea Vf. Bătrâna, Jigorul, Muncelul, etc. pierdute în zarea nesfârşită.

Soarele începuse să coboare deabinele. Ne aşezarăm pe stâncile acestui vârf. Godianul să mai mâncăm ceva, din ce ne mai rămăsese. Aci la poală se află schela făcută de serviciul Geografic al armatei, din lemne de aceiaş esenţă, din care în cea mai mare parte a acestui vârf este acoperit şi D-niile lor au găsit de cuviinţă să le aducă dela sute de Km. Iar azi zace în mii de bucăţi svârlită de vânturi, peste pietri jos putrejind sub povara vremii.

Coborâm apoi muntele.

CONST. I. BARBONIE.

CONGRESUL INVĂŢĂTORILOR DIN JUDEŢUL HUNEDOARA

(Reproducem după „Dimineaţa" darea de seamă asupra congresului nostru dela 11 IX. 1932).

EXPOZEUL FĂCUT DE D. V. ŢONI

Petroşani. — Eri au avut loc, în sala de spectacole a »Cazinoului Muncitoresc« din localitate, desbaterile congresului anual al asociaţiei învăţătorilor din jud. Hunedoara, la care — cu toată criza financiară în care se afla acest corp select — a participat un frumos număr de învăţători şi învăţătoare din întreg judeţului, ceeace a dovedit marele interes ce-l poartă dăscălimea faţă de nevoile şi revendicările sale profesionale, precum şi faţă de problema învăţământului primar.

In afară de cei vre-o 150 de învăţători şi învăţătoare, au mai participat şi numeroase personalităţi intelectuale din localitate, şefi de autorităţi etc. dintre care am putut reţine pe următorii: d-nii Toma Făurescu preşed. de Tribunal, şeful judecătoriei, dr. Emil Boeriu advocat, dr. Enea Giurghescu dir. liceului, Ioan Niciu primarul oraşului, dr. Matei Sofonea medic primar al oraşului, dr. Orjehovszki cu d-na, medic de circumscripţie, păr. protopop Ioan Duma, prof. Gh. Ghiţă, prof. Ion Mărgineanu, etc. etc.

Din partea inspectoratului şcolar, a participat d. P. R. Petrescu, inspector şcolar dela Sibiu.

SOLEMNITATEA DESCHIDERII CONGRESULUI

La orele 8 dim. membrii comitetului judeţean şi preşedinţii subsecţiilor, au ţinut o şedinţă, cu care ocazie s'au discutat diferite chestiuni în legătură cu desbaterile congresului şi ordinea de zi a acestuia.

După aceasta, la orele 8 jum. dim. congresiştii au participat în corpore la un serviciu divin, oficiat în biserica rom. ort. de către păr. protopop Ioan Duma, care în cuvântarea rostită, a urat spor bun lucrărilor congresului.

Dela biserică, congresiştii s'a îndreptat spre »Cazinoul Muncitoresc«, unde la orele 9 jum., a avut loc deschiderea solemnă a congresului.

Congresiştii şi asistenţa, au făcut d-lui preşedinte Jula, o entusiastă manifestaţie de simpatie, prin aplauze şi ovaţiuni îndelung repetate. D-sa a mulţumit asistenţei pentru aceste frumoase sentimente, făgăduind ca şi de aci înainte va înţelege să lupte fără şovăire pentru realizarea tuturor doleanţelor colegilor, făcând apel la solidaritate şi armonie.

TELEGRAMA EXPEDIATA REGELUI

Cu acestea declară deschise desbaterile congresului, propunând iar asistenţa prmind cu aplauze nesfârşite, expedierea următoarele telegrame:

M. S. Regelui Carol al II-lea

»Invăţătorimea Judeţului Hunedocra, strânsă în adunarea generală, în oraşul Petroşani, îşi îndreaptă primul gând spre M. V. ca spre un voivod al culturii române, urându-Vă ani mulţi de rodnică domnie, în care şi şcoala primară şi slujitorii ei. să se bucure de tot sprijinul şi ocrotirea prea înaltă a M. Voastre«.

Preşedinte, *SABIN JULA.*

Domnului Gusti, Ministrul instrucţiunii publice

Bucureşti

»Invăţătorimea judeţului Hunedoara strânsă în adunare generală, în oraşul Petroşani, consideră declaraţiile dv. făcute cu ocazia venirii în fruntea ministerului, în congresul dela Baia şi la Chişineu, ca un balsam sufletesc şi ca o îmbărbătare, după suferinţele morale şi materiale ale şcolii şi învăţătorilor. In această nădejde, vom s'a alături de dv. cu toate puterile, ca să daţi poporului român şcoala pe care atât de frumos aţi conceput-o în planurile d-voastre.« Preşedinte, *SABIN JULA.*

CUVÂNTAREA D-LUI INSPECTOR ŞCOLAR P. R. PETRESCU

D. insp. P. R. Petrescu luând cuvântul, mulţumeşte d-lui preşedinte pentru frumoasele cuvinte prin care l-a salutat în mijlocul congresului precum şi asistenţei, asigurând învăţătorimea de tot concursul d-sale în toate năzuinţele şi aspiraţiunile sale spre mai bine.

Intotdeauna am avut o deosebită dragoste şi stimă faţă de învăţătorimea din acest judeţ, cu un trecut istoric aşa de bogat care şi-a înţeles pe deplin rolul ce-l are în cimentarea trainică şi indisolubilă a unităţii naţionale, crescând şi educând în aceste tânăra generaţie ce s'a ridicat dela unire incoace şi care, prin manifestaţiunile sale intelectuale şi de alt ordin, servesc drept chezăşie puterii de viaţă a acestui popor, precum şi că dăscălimea îşi înţelege pe deplin înalta misiuni ce o are.

In continuare, d-sa asigură congresul de cele mai bune sentimente şi intenţiuni pe care le are actualul ministru al instrucţiunii faţă de nevoile corpului didactic primar, precum şi faţă de toate problemele acestui învăţământ, pentru care reforme în curs de realizare, vrea să aibe concursul necondiţionat al dv., — spune oratorul — şi am obligaţii să vă cer, ca să vă faceţi datoria în această privinţă cu toată conştiinciozitatea.

Arată că legea învăţământului primar dela noi este cât se poate de bună şi perfectă, apreciată fiind chiar şi de alte ţări, trebuie deci găsite numai mijloacele necesare pentru a putea fi aplicată în intregime.

D-sa urează congresului spor la muncă.

D. Dr. Enea Giurchescu, directorul liceului de stat din localitate, salută congresul în numele profesorilor secundari dela acest liceu, spunând că şcoala în trecut a fost acea care a ajutat toate năzuinţele românilor şi numai aceşteia i se poate mulţumi realizarea visului de veacuri al acestui neam aşa de mult încercat, precum şi acelei pleade de »dascăli« în sufletul cărora scânteia naţională ţâşnea nesecată.

De acea pe vremuri numele de »dascăl« era pronunţat de popor cu sfinţenie, pentrucă dăscălimea a fost un far de lumină şi de însufleţire. Dascălii au pregătit unirea noastră politică şi tot ei vor trebui să facă azi pe cea sufletească.

De aceea, azi, când am bucuria să mă văd în mijlocul dv., vă salut cu toată dragostea în numele corpului didactic secundar.

CUVÂNTAREA D-LUI IOAN NICIU, PRIMARUL ORAŞULUI

D. Ioan Niciu, profesor şi primar al oraşului, în numele populaţiei îşi exprimă mulţumirile faţă de iniţiativa luată de comitetul judeţean al asociaţiei, pentru a ţine congresul în acest oraş al muncii creatoare de tot felul de lucru, socotind, că prin aceasta se aduce cel mai bine meritat omagiu muncii grele şi istovitoare ce o depun zi de zi miile de mineri în grotele negre şi umede din sânul pământului, pentru a scoate acel cărbune dătător de energie — perpetuând lumina şi cultura, întocmai după cum dv. faceţi şcoală, răspândind lumină şi cultură până în cele mai întunecoase şi mai îndepărtate sate din judeţul nostru.

De aceea socotesc, că dascălul trebue să rămână cel mai fidel tovarăş şi mai nedespărţit prieten al acestor muncitori, trudiţi şi năpăstuiţi de soartă.

D-sa îşi cere scuze dacă din cauza greutăţilor prea mari, nu am putut să ne arătăm toată gratitudinea faţă de munca ce o desvoltaţi, promiţându-vă, că ne vom strădui, pe cât posibil, de a vă da tot sprijinul şi ajutorul nostru, căt timp vom avea însărcinarea să conducem treburile comunei.

RAPOARTE ŞI DĂRI DE SEAMĂ

După aceasta se intră în ordinea de zi a congresului, făcându-se raportul general de activitate al comitetului judeţean, care este făcut de d. Ioan Morţun secretar.

D-sa remarcă, că în cursul anului trecut aproape întreagă activitatea comitetului, s'a rezumat la acţiuni duse pentru a garanta plata salariilor învăţătorilor, în care scop, s'au organizat mai multe întruniri mari şi manifestaţii de protestare la Deva, în lunile Mai şi Iunie, prin cari presiuni s'a putut obţine achitarea în parte numai a salariilor pentru-că, sub trecuta guvernare se ştie cu câte greutăţi s'au putut obţine acreditive, pe seama salariilor învăţătorilor.

In altă ordine de idei d-sa arată greutăţile cu care a trebuit să lupte comitetul pentru a garanta apariţia regulată a revistei »Plaiuri Hunedorene«, singurul organ profesional al asociaţiei din judeţ, astfel încât, în situaţia binecunoscută a învăţătorimei, comitetul a trebuit să facă adevărate eforturi în acest scop.

Comitetul este profund recunoscător şi mulţumeşte d-lor Alexiu David, prim-redactorul revistei şi Gh. Ittu ad.-tor, cari în mod cu totul gratuit şi cu o nespusă tragere de inimă, au contri-

buit cu munca d-lor pricepută și desinteresată, la susținerea revistei noastre.

După ce se fac unele mici obiecțiuni asupra raportului de activitate și după ce d. președinte Jula și dl A. Constantinescu, vicepreședinte, dă explicațiuni privitoare la cotizația de 100 lei anual a membrilor, pentru construirea unui cămin al învățătorilor la București, arătând însemnătatea acesteia în capitala țării, congresul ia act și aprobă raportul general al com. de conducere.

D. Sabin Jula, în numele comitetului, mulțumește congresului pentru că a aprobat raportul, spunând că dăscălimea trebuie să-și dea obolul său fără șovăire, când este vorba de interesele ei și de prosperarea asociației.

O casă a dăscălimei la București, înseamnă o cetate a acesteia.

D-sa cere intervertirea ordinei de zi în sensul ca toate rapoartele să fie, făcute în ședința de înainte de masă, precum și conferința anunțată a fi ținută după amiază.

Congresul aprobând această intervertire a ordinei de zi se continuă cu facerea diferitelor rapoarte.

In timpul acesta sosește în sală d. I. Macarie, noul revizor școlar, care este primit cu vii aplauze.

După o pauză de 10 minute, ședința se redeschide, ia cuvâtul d. Macarie, revizor școlar la Deva, care spune că acest post nu l-a luat pentru afaceri ci pentru a realiza opere bune în folosul învățătorilor și al culturei, ținând seamă de însemnătatea istorică ce-i este dată dăscălimei. Ca exempiu trebuie să luăm ceeace au făcut în trecutul neamului, bătrânii noștri dascăli, cari au muncit extrem de mult.

Invățătorul trebuie să fie nu numai un dascăl în școală ci și în întreagă activitatea sa, i se cere mult suflet.

— Se face raportul material al cassieriei, de către d. Ioan Popovici, casierul asociației, precum și al bugetului pe anul în curs, care se ia în considerare și se aprobă fără nici o obiecțiune, precum și raportele censorilor.

Congresul dă comitetului cuvenita descărcare, asupra gestiunei financiare pe anul 1931.

Urmează raportul d-lui *Alexiu David* prim-redactor, asupra revistei »Plaiuri Hunedorene«, care prin o frumoasă expunere, arată rolul care l-a îndeplinit revista în luptele grele date de asociație.

Subliniază concursul prețios ce l-a avut din partea comitetului de redacție, a președintelui, a d-lui insp. Petre Petrescu și Const. Sporea, precum și al tuturor colegilor din județ.

In toată această muncă grea şi migăloasă de un an de zile, cuprinsă în paginile revistei, pagini uneori mai numeroase alteori mai puţin numeroase, după vremurile în care trăim — am avut mereu idealul cel mai curat în faţă şi nici când nu am pierdut din vedere marile obiective urmărite de această publicaţie şi care se reduc la stimularea neîntreruptă de înviorare a puterilor creatoare dăscăleşti, la înălţarea şi limpezirea sufletului profesional în toate manifestările lui de închegare şi întărire a rândurilor în spre ţâşnirea dinamismului solidarităţii de tagmă, de încredere tot mai pronunţată în puterile proprii şi de o mândrie tot mai reţinută şi mai conştientă asupra propriilor noastre valori, puse la temelia patriei şi a societăţii, la deşteptarea sentimentului de demnitate.



Un grup de congresişti cu dl. inspector Petrescu.

Este vrednic de reţinut apelul d-lui David, adresat congresului şi întregei învăţătorimi din judeţ, când afirmă, că *mersul general al culturii dela noi îşi aşteaptă puterea generătoare şi această cultură numai aşa va fi în adevăr promovată dacă învăţătorii nu vor uita nici când înalta lor misiune de factori morali şi de pioneri ai civilizaţiei.* Este nevoie deci de răspândirea revistei până în cele mai îndepărtate colţuri ale judeţului dând posibilitate de a ne cunoaşte unii pe alţii cât mai bine şi a face o apropriere sufletească tot mai mare între învăţători, pentru a putea colabora mai cu spor la opera grea ce ne incumbă.

D. Ittu, ad-torul revistei, face raportul material al revistei, iar *d. Leheni,* cenzor raportează că scriptele au fost găsite în perfectă ordine, după care rapoartele au fost luate în considerare şi aprobate de congres.

A urmat conferinţa foarte interesantă a d-lui insp. P. R.

Petrescu, tratând despre »Şcoala modernă şi activă«, despre care ne vom ocupa în numărul viitor al ziarului nostru.

La ora 1 jum. d. a. d. Sabin Jula, preşedintele congresului, suspendă desbaterile, până la orele 3 când vor continua, congresiştii şi alţi invitaţi, trecând în sala restaurantului, unde s'a luat o masă comună oferită gratuit de Primăria oraşului şi de societatea »Petroşani«, la care au participat cca. 160 de persoane.

ŞEDINŢA DE DUPĂ MASĂ

Şedinţa se redeschide la orele 3 d. a. sub preşidenţia d-lui Sabin Jula, care salută călduros pe d-nii V. Ţoni şi pe d. Th. Iacobescu, cari sunt primiţi la tribună cu aplauze nesfârşite.

Preşedintele cere congresiştilor să-şi spună durerile ce au, şi la care ar vrea să aibe lămuriri precise din partea d-lui Ţoni.

Congresiştii cer lămuriri privitoare la examenele de definitivat, chestiunea gradaţiilor şi a gradelor etc.

CUVÂNTAREA D-LUI V. ŢONI

D. V. Ţoni luând cuvântul, mulţumeşte pentru simpatiile manifestate de congres, care crede că nu sunt pentru persoana d-sale, ci mai mult faţă de cauza dreaptă a luptei, ce nu trebuie încetată până la sfârşitul triumfător.

In privinţa examenelor de definitivat d-sa spune, că în această privinţă trebuie alcătuită o lege ne mai putând rămâne acest deziderat la discreţia revizorilor. Nu se mai poate admite ca învăţătorii să se prezinte cu cererile de definitivare pela »Cluburile politice«, pentruca diferite personagii politice, să-şi dea avizul lor favorabil sau nefavorabil.

Acest deziderat al învăţătorimei este unanim. Rezolvarea lui s'a cerut de toate congresele noastre de până aci.

Aceiaş situaţie şi cu celelalte doleanţe, ca gradaţiile şi înaintările în armată.

Toate aceste deziderate drepte ale dvs., spune d-sa — am cuvântul d-lui ministru Gusti, că vor fi cuprinse în marile reforme şcolare preconizate de d-sa, şi de al cărui cuvânt nu mă îndoesc nici un moment. Doar chestiunea gradelor se isbeşte de serioase dificultăţi, aceasta depinzând de minister, astfel încât nu sunt sigur că se va putea rezolva favorabil şi aceasta.

In ceeace priveşte restanţele de salarii, avem cuvântul d-lui ministru al instrucţiunii, al finanţelor şi chiar al regelui, că se vor

plăti. Nu ştim însă când, aceasta din cauza grelei situaţii financiare în care se sbate ţara.

Nu mă îndoesc nici un moment de sinceritatea acestor asigurări, iar dacă totuşi ni se vor cere noui sacrificii, vom face!...

D-sa termină prin a spune, că desăvârşirea asociaţiei şi solidaritatea de fier, este porunca şi spiritul vremii!

Ne aşteaptă lupte grele şi vremuri tulburi, vom birui numai prin organizaţie, numai prin solidaritate.

Suntem ca stat într'o stare excepţional de grea. In atâtea cazuri ne-am dat sufletul nostru, să fim înţelegători şi să ni-l dăm şi acum, faţă de interesele supreme ale ţării.

INCHIDEREA CONGRESULUI

La orele 4 jum. d. a. preşedintele declară desbaterile închise, după care o parte din congresişti au plecat cu un tren special în excursie la Petrila, unde au vizitat mina şi instalaţiunile de acolo.

D. Ţoni şi Iacobescu, au plecat imediat după închidere spre Craiova, pe defileul Jiului, iar congresiştii seara la orele 10 jum. cu trenul.

P. BRAICA.

N. B. Adăugăm la această dare de seamă şi dările de seamă ale revistei.

DAREA DE SEAMĂ A ADMINISTRATORULUI

In vara anului 1931, am preluat administraţia revistei P. H.

La preluare am primit un registru de cassă şi un registru chitanţier — iar pentru satisfacerea speselor urgente provenite din tipărirea şi expedierea revistei am primit prin Dl preşed. Sabin Jula, dela On. Comitet al Asoc. Inv. din jud. Hunedoara 5000 (Cincimii) lei şi care sumă o am întrebuinţat în decursul vremii la diferite spese avute cu tipărirea şi expedarea revistei »Plaiuri Hunedorene«.

In tot decursul anului în ce priveşte finanţele revistei am fost cu mare cruţare şi ne-am dat silinţa ca revista să apară la timp. De prezent revista şi-a achitat toate datoriile şi dispune de suma de bani gata în numărar 13.932 lei şi 75 bani.

Intratele revistei »Plaiuri Hunedorene« în anul şcolar 1931—32 au fost 53.253 lei, iar eşitele 39.320 lei şi 25 bani.

Pe lângă suma de 13.932·75 lei soldul revistei la 31 August 1932, mai sunt în cassa revistei din suma de 5000 (Cincimii) lei primită în luna Septemvrie 1931, dela On. Com. al Asoc. Inv. din

jud. Hunedoara prin Dl președ. Sabin Jula, suma de 4400 (Patrumiipatrusute) lei iar 600 lei s'au cheltuit cu aprobarea D-lui președ. al Asoc. noastre cu expedarea Convocărilor pentru adunarea generală de azi.

Din registrele administrației se constată următoarele:

I. Intrate:

1.	Abonamente restante din anul șc. 1930—31 dela înv.	3.140 lei
2.	Abonamente restante din anul șc. 1330—31 dela șc. prim. și gr. de copii	2.410 „
3.	Abonamente dela învățătorii din jud. Hunedoara pe anul școlar 1931—32	45.903 „
4.	Abonamente dela șc. prim. și gr. de copii din jud. Hunedoara pe anul șc. 1931—32 . . .	1.700 „
5.	Abonamente dela învățătorii afară de jud. Hunedoara	100 „
	Total:	53.253 lei

II. Eșitele:

1.	Tipărirea revistei »Plaiuri Hunedorene« . .	35.054 lei
2.	Confecționarea clișeelor	778 „
3.	Timbre și porto poștal	$2.445\frac{25}{100}$ „
4.	Deplasările redactorului revistei . . .	638 „
5.	Diverse	405 „
	Total:	$39.320\frac{25}{100}$ lei

Revista »Plaiuri Hunedorene« în anul școlar 1931—32 a apărut fiecare număr în 1000 exemplare.

Numărul abonaților a fost:

1.	Membrii corpului didactic prim. din jud. Hunedoara .	655
2.	Școalele prim. și grădinile de copii mici din jud. Huned.	120
3.	Schimb de reviste	33
4.	Diferiți	55
	In total:	863

Abonamente restante la 31 August 1932:

1.	Membrii Corpului did. prim. din jud. Hunedoara .	18.950 lei
2.	Școalele prim. și gr. de copii din jud. Hunedoara .	27.360 „
	In total:	46.310 lei

Toate încasările revistei s'au chitat în poșta administrației iar cele primite după tipărirea No. 20 se vor chita în proximul număr.

Administrația revistei în nenumărate rânduri a rugat colegii, școalele primare și grădinile de copii mici pentru a-și achita abonamentele. Noi am făcut totul ce ne-a stat în putință și ne

vom nizui ca'n viitor să încasăm toate abonamentele restante. Intr'o vreme eram foarte îngrijoraţi, având o mulţime de datorii asupra noastră şi eram încontinuu urgitaţi pentru achitarea tipariului revistei.

Azi revista dispune de bani gata. Le suntem mulţumitori tuturor D-lor colegi, cari şi-au achitat abonamentul iar D-lor colegi încredinţaţi cu achitarea salarelor pe circumscripţiile de plată de asemenia le aducem marile noastre mulţumiri pentru spriginul dat revistei cu încasarea abonamentelor.

Petroşeni, la 31 August 1932.

GHEORGHE ITTU
învăţător, administrator.

RECENZII

CARTEA ŞCOLARULUI

Cartea este izvorul principal din care copilul câştigă cele mai multe şi vaste cunoştinţe. Ea, cartea îi deşteaptă spiritul pentru a putea inţelege natura. Cartea de şcoală şi Natura merg mână'n mână pentru promovarea perspicacităţii inteligenţei copilului, pentru ca devenind matur să se poată acomoda diferitelor imprejurări noi ale mediului înconjurător şi astfel să răsbată greutăţile vieţii.

O carte bună, de şcoală, trebue să fie o sinteză de material uşor, variat, interesant plăcut şi metodic redat, pentru a fi gustat în totdeauna cu mult interes de către copil, fătă a-i produce plictiseală şi oboseală.

O carte de şcoală trebue să fie organic alcătuită, o strânsă legătură între materiile de învăţământ, indeplinind astfel cel mai înalt principiu psiho-pedagogic; pentrucă perfecţiunea eului se manifestă prin sinteze, trăiri sufleteşti. Deci în lecţiile din cartea şcolarului trebue să se oglindească intelectul, sentimentul şi voinţa ca o unitate.

O astfel de carte a şcolarului a apărut în anul acesta pentru clasa II. III. IV. primară, mulţumită distinşilor Domni Dr. Ath. Popovici, Dir. Şcoalei Normale Timişoara şi Pavel Bosică, Dir. şc. Timişoara în colaborare D-ni: Dimitrie Olariu, f. rev. Arad, Gheorghe Botă prof. Oradea, *Sabin Jula f. rev. Deva,* Ioan Marila insp. şc. Gherla.

O carte a unor oameni foarte modeşti şi extrem de capabili Dr. Ath. Popovici şi Pavel Bosică. Aceşti distinşi pedagogi, explicând teoriile psiho=pedagogice au urmărit cu minuţiozitate rezultatele imediate, ajungând la convingerea că cele mai multe din cărţile existente au numai formă, fără fond adequat sufletului copilului, după o sănătoasă concepţie un astfel de fond ar trebui să dea naştere formei. D=lor au alcătuit un manual, care corespunde acestei cerinţe cuprizând toate obiectele de învăţământ a unei clase într'un singur volum — Cartea şcolarului — a cărei valoare o evidenţiez mai jos.

Bucăţile de cetire scurte potrivite puterii de inţelegere şi trăire a copilului. Cl. II. povestiri distractive pline de iubire de viaţă, cl. III. şi IV. bucăţi de cetire instructive şi educa= tive. Stilul artistic bine meşteşugit pentru a captivà atenţia prin interesul care deşteaptă superlativul de plăcere. Bucăţile sunt prelucrate după cei mai de seamă povestitori ai copiilor: Creangă, Brătescu — Voineşti, Delavrancea, Ispirescu, Gane. Vlahuţă, poezii de Eminescu, Coşbuc, Alexandrescu, Neniţescu Alecsandri, etc. Din literatura străină: Andersen, Grimm, Amicis, etc. Limbajul uşor şi progresiv. Fiecare obiect îşi are noţiunea adequată lui.

In toate bucăţile literare îi viaţă abudentă, imbrăcată în multă mişcare şi voioşie, conform impulsiunilor de activitate a copilului. Bucăţile progresiv aranjate şi adaptate spiritului timpului — civilizaţiei moderne — ex, din cl. IV. bucăţi cari tratează despre: radio, aeroplan, maşină de scris, cine= matograf, etc., într'o formă atrăgător scrise.

Istorie scrisă cu cuvinte simple, plină de acţiune, copilul trăeşte momentele eroului cetindu=o (cl. II.) La celelalte clase lecţiile sunt redate fără a fi rigide, se face legătura la fiecare lecţie între lecţiile din anii trecuţi şi în concor= danţă cu geografia României.

Intuiţia, Şt. Nat., Matematica, Gramatica: Se respectă principiul intuiţiei, se procedează dela exemplu, experienţă la definiţii, legi: dela concret la abstract. Experienţele precise, scurte şi clare fără a se perde adevărul în naraţiune, deci în lecţiile în cari se caută adevărul ştiinţific nu=i dat loc imaginaţiei care le=ar denatura. Totul prin simţuri şi prin cât mai multe simţuri să treacă la cunoştiinţă, (prin=

cipiul lui Locke şi Pestalozzi.) Intuiţtia şi ştiinţele naturale în felul acesta redate, ca în Cartea Şcolarulului, respectă principiile şcoalei active întegrale. Problemele la aritmetică luate din viaţa practică copilului, simple, clare, pline de înteres, fiind uşor inţelese angrenează judecatata copilului la rezolvare, exemple multe şi variate.

Geografia respectă principul localismului şi regionalismului educativ copilul se vede pe el în satul său, regiunea sa şi progresiv în ţara sa (cl. II.) La cl. III. şi IV. lecţiile expuse în mod expresiv cu lecturi interesante din Găvănescu Simionescu şi Vlahuţă etc.

In ansamblul ei cartea e făcută după principiile şcoalei active integrale şi a centrelor de interes a lui Dr. Decroly, astfel toate lecţiile au o strânsă legătura între ele. Lecţiile de istorie sunt în legătura cu cetirea şi geografia şi invers. Religia cu cetirea, aritmetica şi geografia, gramatica cu cetirea. Ele duc deci spre o unitate, eul la fel este o impulsiune indefinită spre unitate, deci cum prin şcoală trebue să formăm eul, *Cartea şcolarului* respectă şi acest principiu.

Partea technică nu lasă nimic de dorit, tiparul foarte îngrijit, în text clişee multe şi bine executate. In execuţia technică ireproşabilă.

In această carte fiind într'un singur volum toate obiectele mai are avantagiul că este foarte ieftină. Cl II. într'un singur volum, cetire, nemorie, religie, istorie, matematică, gramatică, geografie, intuiţie tot cu 59 lei în, loc de 120 lei. Cl. III. toate ob. singur vol. 98 lei în loc de 160 lei, cât ·ar costa toate cărţile din alţi autorii.

Ceeace trebue să, ne intereseze însă mai mult de cât asta este materialul ce-l cuprinde cartea; în comparaţie cu alte cărţi, este o mireasmă a sufletului pe care n'o veţi aprecia până nu veţi gusta din ea. Să ceteşti lecţia la cl. IV. »Românul« sau »Mama mea« cl. III., veţi observa imbinarea frumosului literar cu adevărul redând psihologicul sublim. In toate bucăţile se manifestă nobleţa şi gingăşia sufletului, copilul se indentifică f. repede cu eroul din poveste.

Deci în interesul copiilor scumpi, al fiecărui învăţători şi al învăţământului nostru naţional, rog să aprecieze munca

acestor neobosiţi autori, cinstind prin aceasta şi pedagogia românească.

Comenzile se adresează Librăriei Polatsek Timişoara I.

ŞTEFAN STOICANESCU

— **Respectarea individualităţii.** *(Idei şi sugestiuni din conferinţa dlui P. R. Petrescu ţinută la congresul dela 11 IX. 1932.) Respectarea individualităţii şcolarului nu este o cerinţă pedagogică aşa de recentă, ideia a fost de mult preconizată şi de pedagogi mai vechi, însă azi problema aceasta este mai de actualitate şt mai imperios cerută de împrejurări şi de timp. Şcoala în trecut şi în prezent încă a făcut deosebiri între individualităţi de şcolari, notele din cataloage nu sunt altceva. Aceste note până acum nu au putut fi înlocuite cu altceva. Pe lângă aceste note însă, învăţătorii mai pot face şi alte cercetări asupra tuturor referinţelor şcolarilor, dar mai ales trebue să facă fişe individuale în care să se prindă cât mai bine figura psihologică şi aptitudinile şcolarului. Dl inspector cere categoric dela învăţători să facă acest lucru, să scrie, dând rapoarte asupra resultatelor obţinute. Fişele acestea individuale să se facă neapărat în grădinile de copii mici şi în şcoalele primare. D-sa însă nu este de părere să se complecteze aceste date în carnetele de note şi să fie duse acasă părinţilor, unde ar putea da naştere la neînţelegeri şi la proteste din partea unor părinţi mai puţin înţelegători. Este de părere că la şcoalele cu mai multe puteri didactice să se incerce, încă din acest an, separarea într'o clasă specială a copiilor întârziaţi la care să predea învăţători destoinici, cari s'ar angajà benevol sau în caz de nevoe, organele de control ar ordonà, care anume, dintre învăţători să treacă la aceste clase. Tot asemenea s'ar putea separà şi elevii excepţionalı, bine dotaţi, ca astfel clasele să rămâe cu elevi nu prea mult distantaţi ca putere mintală. Invăţătorii dela clasele speciale ar putea experimentà ce şi cât se poate predà înapoiaţilor, ce se poate face cu ei, iar în cazul elevilor supra dotaţi – până la ce treaptă şi în cât timp se pot ridicà, acestia peste clasele mijlociilor. Invăţătorii să caute colaborarea părinţilor şi să pregătească terenul pentru aplicarea acestui mare deziderat pedagogic, ca astfel să se poată face cât mai bine şi orientarea profesională, care cere ca tot omul să fie pus la locul potrivit aptitudinilor lui şi astfel să poată desvoltà maximul de energie şi de acţiune, în bune direcţiuni.*

CRONICA MĂRUNTĂ

— **Noul subrevizor şcolar al jud Hunedoara** *Colegul nostru,* **Ion Macarie,** *fost director al şcoalei primare din Vinerea şi apoi al unei şcoale din oraşul Cluj, în care timp şi-a luat şi licenţa în litere — filozofie, — a fost chemat în postul de mare şi grea răspundere morală, de subrevizor şcolar al acestui judeţ. — Invăţătorimea îl primeşte cu toată simpatia şi încrederea, salutându-l cu dragoste colegială, ca pe toţi cei ce au venit în fruntea acestui revizorat, şi-l roagă să conlucreze armonic şi binevoitor cu toţi factorii culturali din judeţ spre binele şi înflorirea şcoalei primare. — Revista noastră îi exprimă aceleaşi calde sentimente şi sperează să aibă în dânsul un colaborator şi un sprigínitor adevărat.*

— **Bambini d'Italia a Edmondo de Amicis.** *Trei milioane de copii italieni au pus fiecare câte 10 centime, adunând un fond din care au ridicat scriitorului,* **E. de Amicis,** *un monument în localitatea Citta d'Imperia, pe Riviera italiană, cu înscripţia de mai sus, ca recunoştinţă pastumă pentru scrierile, cu care omagiatul scriitor a încântat, prin povestiri frumoase, fantazia şi dorul de carte al atâtor milioane de copii. Actul acestor copii este demn de laudă şi e de o însemnătate educativă nepreţuit de mare.*

— **Un premiu de 1000 lei pentru cea mai bună monografie a unei şcoale din jud Hunedoara.** *Redacţia şi administraţia revistei noastre în conţelegere cu dl preşedinte al Asociaţiei judeţene fixează un premiu de 1000 lei, din economiile realizate în anul trecut, pentru cea mai bună* **monografie a unei şcoale primare de pe teritorul judeţului nostru.** *La acest concurs pot participà numai învăţători cari funcţionează în acest judeţ şi cari sunt membri ai asociaţiei. Manuscrisele se vor trimite redacţiei în 2 exemplare, bătute la maşină numai pe o faţă a hârtiei, purtând un motto, iar semnătura se va băgà într'un plic închis, sigilat, care va purtà pe dinafară motto de pe manuscris. Data până la care se pot trimite manuscrisele se fixează la* **15 Iunie 1933** *Comisia însărcinată cu decernerea premiului se va alcătui dintr'un delegat al comitetului de redacţie, un delegat al comitetului asociaţiei judeţene, cari vor lucrà sub*

preşedinţia domnului inspector şcolar, şi vor decide, în caz de nevoe, prin maj. de voturi. Lucrarea cea mai bună và fi premiată, iar alte 2 vor fi trecute cu laude şi menţiuni. (Concursul nu se va ţineà, dacă numărul concurenţilor nu va trece de 5.)

— **Reforma învăţământului primar.** *D. Gusti, ministrul instrucţiunii, propunându-şi reformarea învăţământului primar, pentru a-l pune de acord cu nevoile prezente ale satelor noastre a numit o comisiune alcătuită din d-nii: T. Iacobescu, V. Lăpădatu, Vlădescu-Albeşti, Căpăţineanu şi Iosif Andreescu, care lucrează, în prezent, pentru reorganizarea învăţământului primar şi a stabilit normele şi principiile generale.*

— **Eminescu în limba polonă** *In editura Jan Kuglin din Posnan a apărut traducerea polonă a poemului „Impărat şi Proletar", de Mihail Eminescu, cel mai mare poet al românilor. Traducerea se datoreşte lui Emil Zegadlowcz.*

— **Către membri asociaţiei!** *Apelez la întreagă învăţătorimea judeţului nostru să achite, cât mai curând posibil,* **cotizazaţiile de membri** *ai asociaţiei învăţătorilor, ca astfel şi asociaţia să-şi poată face datoria ei, trimiţând delegaţii în toate locurile, unde ni-se cere. Asociaţia numai astfel poate munci şi poate desfăşurà o activitate mai vie şi mai rodnică, dacă este spriginită efectiv de toţi membri ei şi dacă aceştia sunt conştienţi de întreagà menirea lor. Dela preşedinţia Asoc. jud.*

— **Ştiri şcolare.** *La şcoala de economie casnică gr. I. din com. Folt jud. Hunedoara sunt vacante în clasa I-a 20 locuri de bursă şi 10 locuri de solvă. Şcoala are local propriu cu ateliere moderne. Se primesc în cl. I-a absolvente a 4 clase primare având etatea de 13 ani. Cele cu cursul primar complect sau cu 2 clase secundare se primesc în clasa II-a pe bază de examen. Taxa de solvă este de 3000 lei anual plătibilă în 2 rate: $^1/_2$ la intrarea în şcoală şi $^1/_2$ la 1 Aprilie 1933. Examenul de admitere se ţine la 25 Septembrie iar cursurile încep la 1 Octombrie a. c. Orice cerere sau relaţie se va adresa Direcţiunei şcoolei. DIRECŢIUNEA.*

OFICIALE

ORDINE CIRCULARE,

către toate direcţiunile şcoalelor primare de stat şi grădinile de copii din judeţul Hunedoara.

No. 3511—932. — Com. judeţean a fixat preţul zilei de muncă, pentru anul şcolar 1932—33, în 20—25 Lei, pentru a fi aplicat la amenzile şcolare.

No. 3693—932. — Ministerul în urma intervenţiunei (Sfântul Sinod) şi ţinând seamă de modificarea art. 61 legea înv. pr. publ. în M. O. No. 96, din 22 IV. 1932, învăţământul relig. în şc. prim. se va preda de către preoţi. — Dăm ordin dir. şc. pr. din jud. ca în inţelegere cu preotul din localitate cu începerea noului an şcolar să intocmească orariul fixând pentru fiecare clasă sau divizie, două ore de învăţământ religios prevăzute de lege.

No. 3259—932. — In baza celor dispuse prin ordinul Min. de Int., Dir. Adm. Gen. şi Locale No. 9500 C. din 7 August 1930, adresat Prefecturilor de judeţe, să binevoiţi a lua urgente măsuri ca comunele să pună la dispoziţia comitetelor şcolare, în termenul cel mai scurt posibil intreagă cota de 14 % din veniturile lor şi $^{1}/_{8}$ din veniturile arendări cârciumelor pentru intreţinerea şcoalelor primare, precum şi sumele ce au inscrise în bugetul 1932, pentru chiria localurilor şcolare şi locuinţa directorilor şcolari, astfel ca toate şcolile primare să se poată deschide la începutul anului şcolar, făcându-se până atunci toate reparaţiunile necesare funcţionării şi aprovizionându-se din vreme cu combustibil pentru iarna viitoare. Primăriile comunale pe lângă punerea sumelor menţionate, mai sus la dispoziţia comitetelor şcolare, vor da acestora tot sprijinul moral pentru repararea, curăţirea şi aprovizionarea la timp a localurilor de şcoală cu combustibilul necesar. Vă rugăm a supraveghea de aproape executarea întocmai a dispoziţiunilor de mai sus, luând măsuri severe faţă de cei cari nu s'ar conforma. De rezultatul măsurilor luate vă rugăm a ne incunoştiinţa până la 15 Septemvrie a. c.

No. 3677—932. — Preşedintele comitetului şcolar, este rugat, ca în termen de cinci zile, să ne comunice dacă şcoala din comuna Dvtră, s'a deschis la 15 Septemvrie a. c., sau nu. Invăţătorul sau învăţătoarea, care trebuia să funcţioneze în comuna Dvtră, în ce zi s'a prezentat la post şi a început cursurile şi anume fiecare învăţător, dacă sunt mai mulţi, să i se comunice şi numele. — Dat în baza ord. On. Min. No. 133.491—932.

No. 03754—932. — Şcoala inf. de meserii din Turnu-Severin, aduce la cunoştinţa învăţătorilor cari se ocupă cu agricultura şi n'au stupi sistematici, să se adreseze sus numitei şcoale fără a fi obligaţi pentru procurarea stupilor sistematici, solizi, uşor de mănuit şi eftini şi la care li se vor da explicaţiile necesare, având şi reducere de transport pe C. F. R. din gara Turnu-Severin în orice staţie din ţară.

No. 03750—932. — In baza ord. Minist. No. 114.879—932 şi în conf. cu disp. legale, vă facem cunoscut să puneţi în vedere direcţiunilor şcoalelor primare, că înv. religiei copiilor mozaici, să fie predat de rabini, în orele inafară de orar.

Deva, la 1 Octombrie 1932.

Subrevizor şcolar: *MACARIE.*

DELA REDACȚIE

Dlui *C. S.* Primim cu plăcere propunerile ce ne faci!

DELA ADMINISTRAȚIE

Prin Dl *Gh. Părău* dir. Hațeg am primit 1426 (Unamiepatrusutedouăzeci și șase) lei. Il rugăm a ne trimite tabloul despre colegii, cari și-au achitat abonamentul prin D-Sa în anul șc. 1931—32.

Prin Dl *Ioan Dogaru* subrevizor școlar am primit 1700 (Unamieșaptesute) lei, câte 50 lei de persoană ca abonament la revistă pe timpul dela 1 Sept. până la 29 Febr. dela următorii colegi din circumscripția de plată No. II. Șoimuș: S. Cibian, Rada Andrei, I. Mogoș, Bl. Patachi, I. Sucaciu, N. Dragotescu, I. Mironescu, O. Stoica, I. Duvlac, A. Stănilă, P. Aslău, E. Bociat, I. Mogos, N. Roșca, M. Nedved, A. Scântei, T. Bălăceanu, A. Gostean, I. Comșa, T. Nistor, Barbu Constantin, P. Diniș, R. Burz, I. Păunescu, I. Tudosiu, V. Popa, Ștefania Mogoșan, A. Borțean, S. Râp, S. Mihuțiu, I. Brătulescu, M. Budin, Ioan Chica și M. Roșca.

Am primit câte 50 lei de persoană ca abonament la revistă pe timpul dela 1 Martie 1932 până la 31 Aug. 1932 dela colegii următori:

Prin Dl *Gheorghe Fotescu* înv. dir. Petrila am primit 250 (Douăsutecincizeci) lei dela următorii colegi din circumscripția de plată No. XIV. Petrila: I. Trandafirescu, V. Cărăușu, E. Sabo, E. Ronai și N. Țundrea.

Prin Dl *E. I. Cioroian* înv. Orăștie am primit 1115 (Unamieunasutăcincisprezece) lei dela următorii colegi din circumscripția de plată No. XII. Orăștie: L. Fleșeriu, O. Macaveiu, M. Herlea, S. Gruița, R. Dănilă, C. Mircea, A. Mândra, S. Nicula, V. Lupu, L. Petruțescu, E. Ivașcoiu, A. Dubleșiu, A. Florea, I. Teodorescu, I. Bura, I. Fleșeriu, N. Voina, V. Țichil, I. Apostol, A. Vasiu, C. Paraschiv, O. Popovici și P. Bâra.

Prin Dl *Simion Baloșiu* înv. dir. Brad am primit 3201 (Treimiidouăsuteunu) lei dela următorii colegi din circumssripția de plată IV. Brad: Simion Baloșiu, P. Lazar, V. Damian, P. Mateieș, A. Bușa, I. Damian, Z. Lukács, L. Lazar, F. Buldur, Cor. Softa, Ilie Mateș, O. Ianoș, C. Buglea, I. Uibariu, O. Nisca, O. Crucin, Azarie Circo, M. Poppa, M. Butoiu, P. Patroescu, C. Firțulescu, T. Lungu, L. Lazar, L. Suciu, T. Ștefan, I. Krippner, I. Mârșu, Maria Bălos, O. Neagu, C. Macra, E. Oprean, M. Trufaș, P. Stanca, Gr. Prunescu, S. Bedea, R. Borza, I. Avasiloaie, A. Burzea, Vasile Periam, I. Mihăilă, V. Roman, Gh. Costin, I. Oancea, I. Clej, I. Brădian, A. Borza, S. Ardeu, A. Popa, I. Vișan, I. Ciocânea, I. Cioban, H. Bedea, I. Ștefan, I. Milaciu, I. Fodor. Pe intreg anul

au achitat de persoană 100 lei următorii: Fl. Ghilea, V. Stancu, N. Urian, D. Longin şi Gh. Popescu.

Prin Dl *A. Constantinescu* înv. dir. Hunedoara am primit 2961 (Douămiinouăsuteşasezecişiunu) lei dela următorii colegi din circumscripţia de plată No. VII. Hunedoara: A. Constantinescu, I. Mureşan, Gh. Tarcea, El. Ionescu Ţintea, V. Nemet, V. Greavu, M. Nanassy, J. Valicov, I. Ludoşanu, D. Stanca, Marin Albineţ, Gh. Sârbu, N. Manta, V. Grecu, H. Paţica, N. Bucur, I. Brânză, N. Solomon, A. Toma, E. Ghişoiu, C. Zamfir, Gh. Dobre, S. Severin, D. Popescu, Gh. Tăşcău, Gh. Marinescu, I. Cioban, I. Florea, N. Borcan, Sig. Borlea, I. Minulescu, V. Milea, A. Ghişoiu, T. Turian, Ciucescu St, I. Baciu, E. Ebergenyi, E. Vasinca, V. Sărătean, I. Radu, Z. Lager, V. Zăvoian, J. Popa, M. Marinescu, C. Bârsan, Maria Suciu, M. Pintea, E. Crişan, O. Chica, M. Alic, V. Sâmbătean şi M. Licher. Câte 100 lei de persoană pe anul şc. 1931—32 următorii: I. Brancoveanu, P. Popescu, Gh. Constantin şi Vasile Popa.

Prin Dl *Gh. Fotescu* dir. Petrila am primit 3100 (Treimiiunasută) lei dela următorii colegi din circumscripţia de plată No. XV. Lupeni: M. Bogza, A. Copil, C. Fekete, A. Martin, M. Beghidşan, V. Ciobotariu, L. Reiner, A. Protopopescu, A. Husti, I. Gogu, C. Tunseanu, J. Popeangă, I. Pătrăşcoiu, G. Pascha, R. Negrilă, I. Cicu, I. Desmeri, A. Schötz, E. Ignatz, I. Moldovan, M. Maier, A. Luch, I. Cârstea, I. Ciora, L. Tordai, A. Şuluţiu, M. Oprişa, V. Barabaş, M. Badea, O. Stoica, Gh. Stamatoi, A. Şuluţin, P. Todoran, O. Muntean, E. Alexandrescu, V. Alexandrescu, V. Niciu, I. Călin, Gh. Iosip, E. Marc, E. Károly, Ştefan Maier, I. Muntean, R. Leheni, P. Longin, Fr. Harvig, Fr. Klinka, S. Parascha, I. Barabaş, J. Fekete, E. Deak, A. Vâjdea, V. Cocean, Gh. Stancovean, E. Radu, Cl. Creţa, M. Capolţ, M. Reiner, E. Trifan, V. Buda, Ana Modoi.

Prin Dl *Vasile Şerban* înv. dir. Dobra am primit 1150 (Unamieunasutăcincizeci) lei abonament la revistă pe timpul dela 1 Sept. 1931 şi până la 29 Febr. 1932 pentru 23 înv. din circumscripţia de plată No. IX. Dobra.

Prin Dl *Nicolae Botean* înv. dir. Geoagiu am primit 3750 (Treimiişaptesutecincizeci) lei abonament la revistă pe timpul dela 1 Sept. 1931 şi până la 31 Aug. 1932 pentru următorii învăţători din circumscripţia de plată No. V. Geoagiu: Nicolae Botean, L. Tinca, Gr. Totorcea, E. Florea, S. Basarab, V. Molnar, A. Todea, M. Todea, V. Rusu, Gh. Oprea, S. Radu 50 lei pe $^1/_2$ an, C. Ciocârlie, P. Doroga, A. Barba, I. Trifoiu, N. Manea, E. Groza, V. Iosif, I. Mischie, N. Zinca, I. Giurgiu, M. Ionescu, I. Zlatan, I. Popovici, Nicu Păsărar, Cr. Moţu, T. Pandu, S. Damian, Puşcaşiu Oprea, E. Hancheş, C. Preda, M. Andreescu, I. Florea, M. Stroia, N. Pisoiu, V. Măciş, Gh. Radu, Victor Todosiu, Adina Păsărar.

Am primit 240 lei abonament la revistă pe anul şc. 1931—32 dela şc. prim. din Livezeni.



Adresa destinatarului:

D.......... Nicolae Bembea subrevizor

Com. Sibiel

Jud. ~~Hunedoara.~~ p. Săliște

Prin Dl *Ioan Moldovan* înv. Hațeg am primit 1700 (Unamieșaptesute) lei în contul ab. la revistă pentru anul șc. 1931—32 dela următorii învățători din circumscripția de plată No. VI. Hațeg, câte 50 lei de persoană: Ioan Moldovan, A. Pascha, A. Olar, T. Mihai, J, Borcescu, M. Berinde, Gh. Berzunțean, M. Petean, E. Camber, A. Buzdugan, E. Enescu, V. Both, S. Albu, V. Pătrășcoiu, Gr. Popescu, I. Boantă, T. Medrea, I. Mânduc, N. Toderaș, Șt. Furcă, A. Socaciu, St. Sârbu, E. Bota, J. Tătulescu, R. Păràianu, S. Andervald, Gh. Drăghiciu, I. Muntean, J. Cândea, I. Văcariu, M. Marin, I. Radu și Gh. Bota.

Prin Dl *Nicu Savu* înv. dir. Ilia am primit 934 (Nouăsutetreizeci și patru) lei pentru următorii învățători din circ. de plată No. VIII. Ilia.

Câte 50 lei de persoană, pe timpul dela 1 Sept. 1931 și până la 29 Febr. și-au achitat abonamentul învățătorii următori: N. Bogdan, Nica Savu, I. Orbonaș, M. Dincă, Alex. Dabija și Peica Andronic. Tot câte 50 lei de persoană și-au achitat abonamentul pe timpul dela 1 Martie 1932 și până la 31 August următorii: C. Răsădean, I. Păunescu, I Dan, M. Vasilescu, E. Goțiu, I. Ivan, G. Vodislav, I. Olariu, M. Pătrașcu, C. Ghișa, N. Dumitrescu, N. Rău, Pop Valeria.

Prin Dl *Ioan Popovici* dir. Deva am primit 1400 (Unamiepatrusute) lei abonament la revistă pentru anul șc. 1931—32, câte 100 lei de persoană, pentru învățătorii următori din circumscripția de plată Deva: I. Popovici, A. Grecu, E. Ghinea, V. Chirică, E. Beiszer, A. Popovici, Fr. Titz, E. Pop, V. Anastasiu, N. Teodorescu, M. Bran, P. Simion, I. Furdui și Pr. Pungulescu.

Prin Dl *E. I. Cioroian* am primit 42 lei ab. la revista »Pl. H.« până la 31 Aug. 1932 pentru Melania Munthiu Dâncul-Mare.

Prin Dl *Ștefan Paul* înv. dir. Pui am primit 1380 (Unamietreisuteoptzeci) lei abonament la revistă pe timpul dela 1 Martie 1932 și până la 31 August 1932, câte 50 lei de persoană pentru următorii învățători din circumscripția de plată XVI. Ilia: Ștefan Paul, M. Tămaș, Gh. Ionescu, T. Daian, M. Danciu, P. Oltean, I. Mărcuș, Aurel Rădulescu, L. Țincora, V. Țincora, C. Cârstea, A. Hătărescu, Fr. Stoichița, L. Daian, I. Chimerel, I. Bora, B. Bura, A. Mohan, P. Golumbean, G. Andrei, N. Fota, M. Gligor, Sp. Rățulescu, C. Voicu, N. Popa, Gr. Șerban, Malvina Țincora, Elis. Muntenaș și A. Lazar.

Tiparul Tipografiei „Jiul Cultural", Petroșeni, Str. Reg. Ferd. No. 59.